

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**0-15 YAŞ OTİZMLİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN DUYGUSAL
ZEKA VE ZİHİN YAPILARININ OTİZM DIŞI ENGELE SAHİP
ÇOCUĞU OLAN ANNELERLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Ece Hazal BEKTAŞOĞLU

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL**

İSTANBUL – 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**0-15 YAŞ OTİZMLİ ÇOCUĞU OLAN ANNLERİN DUYGUSAL ZEKA VE ZİHİN
YAPILARININ OTİZM DIŞI ENGELE SAHİP ÇOCUĞU OLAN ANNELERLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Ece Hazal BEKTAŞOĞLU

144102060

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL

İSTANBUL 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 144102060
Öğrenci Adı Soyadı	: Ece Hazal Bektaşoğlu
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Ünübol
Tezin Başlığı	: 15 Yaşa Kadar Olan Otizmlili ve Otizm Dışı Engele Sahip Çocuğu Olan Annelerin Duygusal Zeka ve Zihin Yapılarının Karşılaştırılması

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 18.12.2018	Saati	: 15:00
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☒ OY BIRLIGI ☐ OY ÇOKLUGU			
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.			
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)			
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi. ☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	: 0-15 Yaş Otizmlili Çocuğu Olan Annelerin Duygusal Zeka ve Zihin Yapılarının Otizm Dışı Engele Sahip Çocuğu Olan Annelerle Karşılaştırılması		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☐ OY BIRLIGI ile REDDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL	
Üye	Doç.Dr. Gökben HIZLI SAYAR	
Üye	Doç.Dr. Korkut ULUCAN	

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “15 yaşa kadar olan otizmli ya da otizm dışı engele sahip çocuğu olan annelerin duygusal zekâ ve zihin yapılarının karşılaştırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

04.10.2019

ÖNSÖZ

Tez hazırlama sürecimde her konuda bana destek olan bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen saygıdeğer hocam Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin Ünübol'a teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyip her zaman yanımda olan annem Sema Bektaşoğlu ve babam Faruk Bektaşoğlu'na, büyük bir özveriyle destekçim olan sevgili kardeşim Erva Bektaşoğlu'na , her koşulda yanımda olan desteğini esirgemeyen müstakbel eşim Mustafa Sever'e sevgi,saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Ece Hazal BEKTAŞOĞLU

**0-15 YAŞ OTİZMLİ ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN DUYGUSAL ZEKA VE
ZİHİN YAPILARININ OTİZM DIŞI ENGELE SAHİP ÇOCUĞU OLAN
ANNELERLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Ece Hazal BEKTAŞOĞLU

Aralık 2018

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL

ÖZET

Araştırmanın amacı çocuğu otizmlili olan annelerin duygusal zeka ve zihin yapıları ile çocuğu otizm dışında başka bir engele sahip annelerin duygusal zeka ve zihin yapılarının birbirleriyle karşılaştırmasını yapmaktır.

Araştırmanın örneklemini 100 tane engelli çocuğa sahip anne oluşturmaktadır. Bunlardan 50 tanesi otizm engel grubuna 50 tanesinde otizm dışı bir engel grubuna dahildir. Çocukların yaş aralığı 0-15 yaş arasındadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla Schutte Duygusal Zeka Ölçeği, Gözlerden Zihin Okuma Testi ve araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma verileri IBM SPSS Statistics 24 programı kullanılarak elde edilmiştir. Annelerin duygusal zeka ölçeği ve gözlerden zihin okuma testinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi incelemek için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. Annelerin ölçeklerden aldıkları puanları karşılaştırmak ve aldıkları farkları incelemek için ise bağımsız örnekler T-Testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Araştırmada otizmlili çocuğa sahip annelerin otizm dışı engele sahip çocuğu olan annelere oranla ruh hali iyimserlik oranında Schutte duygusal zeka testi puanının düşük olduğu duyguların kullanımı ve değerlendirmesi alanındaki puanlarının da yüksek olduğu gözlemlenmiş olup annelerin çocuklarının tanısına bağlı duygusal zeka ölçeği ve alt boyut puanlarında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

Araştırmada zihin okuma testi puanlamasında çocuğu otizmlili olan annelerin çocuğu otizm dışı engele sahip annelere kıyasla zihin okuma puanlarının yüksek olduğu

gözlemlenmiş olup çocuğun tanısına göre anlamlı bir puan farklı olmadığı gözlemlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda annelerin çocuklarının engel durumlarına göre duygusal zekâ ve zihin yapıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı gözlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal zekâ, Zihin yapısı, Otizm.

**COMPARISON OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AND MENTAL
STRUCTURE OF MOTHERS WITH CHILDREN AGED 0-15 WITH AUTISM
TO MOTHERS WHO HAVE CHILDREN WITH NON-AUTISM DISABILITIES**

Ece Hazal BEKTAŞOĞLU

November 2018

Master's Thesis

Supervisor: Asst. Prof. Hüseyin ÜNÜBOL

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the comparison between mothers having children with autism and with other type of disabilities in terms of their emotional intelligence and mental structure.

The sample of the study consisted of 100 mother having children with disabilities. 50 of them included having children with autism and 50 of them included having children with other types of disabilities. Age range of children was between 0 and 15. Data collection was maintained with using certain measurement instruments included Schutte Emotional Intelligence Scale, Mind Reading Test, and Demographic Information Form. Data analyses were conducted with SPSS 24.0. The relationship between mothers' scores obtained from emotional intelligence and mind reading through eyes were found by Spearman Correlation. Comparison of the scores was maintained with Independent Sample t Test and Mann Whitney U test.

Based on the results of the study, optimism subscale in Schutte Emotional Intelligence Test was found significantly lower among mothers having children with autism whereas scores of evaluation and usage of emotions were found significantly higher. No significant differences were found in terms of the diagnosis of children in subscale scores of emotional intelligences. Mind reading scores were found higher among mothers having children with autism than the other group of mothers. However, no significant difference was found in terms of the diagnosis of children.

The results indicated that emotional intelligence and mind reading scores were not found significantly different in terms of the type of disability of the children.

Key Words: Autism, Emotional Intelligence, Theory of Mind.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	11
GİRİŞ.....	11
1.1. Problem Tanımı.....	11
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezleri.....	3
1.5. Araştırmanın Sayıtları.....	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.7. Araştırmaya İlişkin Terimler.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
GENEL BİLGİLER.....	9
2.1. Otizm Tanımı.....	9
2.1.1. Otizmin Etiyolojisi.....	11
2.1.2. Engelli Çocuk Sahibi Olmak.....	11
2.2. Duygusal Zeka Kavramı.....	15
2.2.1. Duygusal Zekanın Özellikleri.....	16
2.2.2. Duygusal Zekayı Etkileyen Faktörler.....	17
2.3. Zihin Kuramı.....	19

2.3.1. Zihin Kuramı ile İlişkilendirilen Bozukluklar.....	24
2.4. İlgili Literatür	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	38
YÖNTEM	38
3.1. Çalışma Grubu.....	38
3.2. Veri Toplama Araçları	38
3.2.1. Sosyodemografik Veri Formu	38
3.2.2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeği	39
3.2.3. Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği	39
3.3. Veri Analiz Yöntemleri	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	41
BULGULAR.....	41
4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri.....	41
4.2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	42
4.3. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu	42
4.4. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu	45
4.5. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	46
4.6. Çocuğun Yaşına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	47
BEŞİNCİ BÖLÜM	50
TARTIŞMA	50

5.1. Duygusal Zeka ve Zihin Okuma Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	50
5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	53
5.3. Yeni Çalışmalar İçin Öneriler.....	54
ALTINCI BÖLÜM.....	56
SONUÇ.....	56
6.1. Sonuçlar.....	56
KAYNAKÇA.....	57
EKLER.....	63
EK-1. Demografik Bilgi Formu.....	63
EK-2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeği.....	64
EK-3. Gözlerden Zihin Okuma (Yetişkin).....	68
ÖZGEÇMİŞ.....	82

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri.....	51
Tablo 2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler	52
Tablo 3. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu	53
Tablo 4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu	54
Tablo 5. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu.....	55
Tablo 6. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	56
Tablo 7. Çocuğun Yaşına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	57
Tablo 8. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	58

KISALTMALAR

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

DSM: Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problem Tanımı

Engelli çocuk sahibi olmanın yarattığı kriz, muhtemelen ebeveynlerin en zor ve şok edici deneyimidir. Çoğu durumda, ebeveynlerin ilk tepkileri olumsuzdur ve yas ile ilgili olanlara benzerdir. Aileler ya esnek bir şekilde adapte olurlar ve etkili bir eyleme dönüşürler ya da çeşitli derecelerde katı ve etkisiz reaksiyonlar verebilirler. Şok duygusu ile öfke duymaları söz konusu olabilmekte ve hatta inkar edebilmektedirler (Falik, 1995). Bower ve Hayes'in çalışmasının bulguları, engelli bir çocuk sahibi olan ailelerin, zihinsel engelli ya da fiziksel engelli olmayan bir çocuk sahibi ailelere göre olumsuzluklarla karakterize olduğunu göstermektedir (Bower ve Hayes, 1998).

Engelli bir çocuk sahibi olma sonucunda, çocukların bakımını sağlamak için, ebeveynlerin yaşam rutinlerinin değişmesi gerekmektedir (Marvin ve Pianta, 1996). Ebeveynlerin engelli bir çocukla başa çıkmalarındaki zorluklar ve ailesel ilişkileri, kaygı, aşırı koruma, sertlik kaynağı olarak örneklendirilmektedir (Lardieri ve ark., 2000), Engelli çocukların ebeveynleri daha fazla stres ve daha fazla sağlık sorunu, daha fazla kısıtlanma duygusu ve daha yüksek düzeyde ebeveyn depresyonu gibi sorunlar yaşamaktadırlar (Valentine ve arkadaşları, 1998). Bazı aileler maddi güçlüklerle karşılaşmakta ya da yetersiz destek gördüklerini belirtmektedirler (Freedman ve Boyer, 2000). Bununla birlikte, zihinsel engelli çocukların anneleri, fiziksel engelleri olan çocuklardan daha yüksek bir sosyal yük olduğunu bildirmektedir. (Tangri ve Verma, 1992), özellikle de engelli çocuklar büyüdüğünde daha fazla sorumluluk almaları gerekliliğinden ötürü duygusal ve sosyal yükte artmanın söz konusu olduğu ifade edilmiştir (Rimmerman ve Duvdevani, 1996).

Ebeveynler, çocuklarının daha az kısıtlayıcı bir ortamda veya daha az korunaklı ortamlarda bulunabilmeleri konusundaki kişisel kaygılarını dile getirmekte ve çocuğun geleceği konusunda endişeli olduklarını ifade etmektedirler (Wagoner ve Wilgosh, 1990). Özel gereksinimleri olan çocukların olduğu ailelerde, hem normal baskıları hem de aile hayatındaki gerilimleri ve ayrıca engelli çocuğun varlığına uyumla karşı

karşıyadır. Bu aileler genellikle hayatlarını olumlu adaptasyona yönlendirmek için yardıma ihtiyaç duyarlar (Werth ve Oseroff, 1987).

Ülkemizde yaygınlığı bilinen nörogelişimsel bozuklukların ebeveynleri etkilediğini öne süren çalışmalar mevcuttur. Özellikle çocukların bakım vereninin anneleri olması sebebiyle çalışmaların genel olarak anneleri kapsadığı görülmüştür. Bu bağlamda, annelerin, çocuklarının engellilik durumuna ilişkin psikolojik sonuçlarının olup olmamasına ilişkin diğer çalışmalara katkı sağlaması bakımından bu çalışmada da annelerin duygusal zeka düzeyleri ve zihin okuma kabiliyetleri ele alınmıştır. Elde edilen sonuçların, çocuklarına doğru ve etkin bakım ve desteğin sağlanabilmesi açısından önemli psikolojik unsurların annelerde ne düzeyde olduğunu anlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Duygusal zeka duygularının farkında olma, duygularla başa çıkabilme, kendini motive etme, empati kurabilme ve ilişkileri yönetebilme yeteneklerini kapsamaktadır. Bu araştırmayla engelli çocuğuna birincil bakım veren annelerin çocuklarının engel grubuna bağlı olarak duygusal zeka ve zihin yapılarının karşılaştırması amaçlanmaktadır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Otizm yaygın görülen bir nörogelişimsel bozukluktur. Otizm, günümüzde sadece bireyler ile sınırlı özel sorunlara yol açmamış aynı zamanda dünyanın her tarafında görülen, toplumların her kesimini etkileyen ve giderek yaygınlaşan sosyal bir olgu haline gelmiştir. Böylece sosyolojik çalışmalara davetiye çıkartmıştır. Otizm sorununu yaşayan bireyler genellikle temel yaşam becerilerinden yoksundurlar. Yani öz bakım, günlük yaşam, sosyal, iletişimsel ve akademik becerilerden önemli derecede yoksun kalmaktadırlar. Yaygın gelişimsel bozukluklar içerisinde yer alan otizm engel grupları içerisinde en yaygın görünenlerden biridir. Otizm ve otizm dışı engele sahip çocuğu olan annelerin duygu durumu ve zihin yapıları da çocuğunun engel derecesine göre değişkenlik göstermektedir.

1.4.Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Bu araştırmada ana baba tutumunun gençlerdeki duygusal empati yeteneğine etkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında oluşturulan araştırma soru ve hipotezleri ise aşağıdaki gibidir:

Araştırma Sorusu 1. Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin duygusal zeka düzeyleri ile zihin yapısı arasında ilişki var mıdır?

H1: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin duygusal zeka ve zihin yapısı arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin duygusal zeka ve zihin yapısı arasında ilişki yoktur.

Araştırma Sorusu 2: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin duygusal zeka düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H2: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin duygusal zeka düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin duygusal zeka düzeyleri farklılaşmaz.

Araştırma Sorusu 3: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin zihin yapıları farklılaşmakta mıdır?

H3: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin zihin yapıları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin zihin yapıları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Araştırma Sorusu 4: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun cinsiyetine göre duygusal zeka düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H4: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun cinsiyetine göre duygusal zeka düzeyleri anlamlı ölçüde farklıdır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun cinsiyetine göre duygusal zeka düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Araştırma Sorusu 5: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun yaşına göre duygusal zeka düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H5: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun yaşına göre duygusal zeka düzeyleri anlamlı ölçüde farklıdır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun yaşına göre duygusal zeka düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Araştırma Sorusu 6: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun tanısına göre duygusal zeka düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H6: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun tanısına göre duygusal zeka düzeyleri anlamlı ölçüde farklıdır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun tanısına göre duygusal zeka düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Araştırma Sorusu 7: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun cinsiyetine göre zihin okuma düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H7: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun cinsiyetine göre zihin okuma düzeyleri anlamlı ölçüde farklıdır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun cinsiyetine göre zihin okuma düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Araştırma Sorusu 8: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun yaşına göre zihin okuma düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H8: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun yaşına göre zihin okuma düzeyleri anlamlı ölçüde farklıdır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun yaşına göre zihin okuma düzeyleri farklılaşmamaktadır.

Araştırma Sorusu 9: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun tanısına göre zihin okuma düzeyleri farklılaşmakta mıdır?

H9: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun tanısına göre zihin okuma düzeyleri anlamlı ölçüde farklıdır.

H0: Otizm tanısı alan çocukların anneleri ile otizm dışı engel türünde tanı alan çocukların annelerinin, çocuğun tanısına göre zihin okuma düzeyleri farklılaşmamaktadır.

1.5.Araştırmanın Sayıtları

Araştırmada, oluşturulan araştırma soruları, hipotezler ve yöntem bakımından varsayılan unsurlar aşağıdaki gibidir:

1.Araştırmanın örnekleminin evreni temsil edebilirliği varsayılmaktadır.

2. Araştırma değişkenlerini ölçmek için kullanılan veri ölçüm araçların hipotez edilen bulguları elde etmek bakımından geçerli ve güvenilir veri ölçüm araçları olduğu varsayılmaktadır.

3. Araştırmada katılımcıların anketlere vermiş olduğu yanıtların katılımcıların kendileri açısından geçerli ve güvenilir yanıtlar olduğu varsayılmaktadır.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmacı tarafından çalışma için kısıtlılık olarak nitelendirilen durumlar aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

1. Bu araştırma, katılımcı sayısı olan 100 kişi ve onların anket çalışmasına vermiş olduğu yanıtlarla sınırlıdır.

2. Araştırmada elde edilen bulguların, katılımcıların anketlere vermiş olduğu yanıtlarla sınırlı olduğu düşünülmektedir.

3. Araştırmanın bulguları, uygulanan veri analiz yöntemleri ile sınırlı olabileceği düşünülmektedir.

1.7.Araştırmaya İlişkin Terimler

Duygusal Zeka: Duygusal zeka, 5 temel bileşenden oluşan ve kişilerin duygularını tanımlama, yönetme ve farkında olmalarına yönelik bir gösterge olarak değerlendirilen, Goleman (1995) tarafından ortaya atılan bir kavramdır. Duygusal zekanın bileşenler ise aşağıdaki biçimde listelenmektedir:

1. Öz farkındalık. Bir duyguyu “olduğu gibi” tanıyabilme yeteneği olarak tanımlanır. Öz farkındalık geliştirmek, etkin bir duygu durum düzenleme sağlamaktadır. Öz farkındalığın başlıca unsurları şunlardır:

- Duygusal farkındalık. Kendi duygularını ve etkilerini tanıma yeteneği.
- Özgüven. Öz-değer ve yeteneklerinize ilgili bir gerçek.

2. Öz-düzenleme. Duygulanımın sonrasında bunu etkin bir biçimde yönetebilmeyi kapsamaktadır. Bununla birlikte, öfke, anksiyete veya depresyon gibi olumsuz duyguları hafifletmek için birtakım teknikleri kullanarak bir duygunun ne kadar devam edebileceğine ilişkin tahminleri de barındırır. Öz düzenleme şunları içerir

- Dürüstlük ve bütünlük standartlarını korumak.
- Kendi performansı için sorumluluk almak.
- Değişimleri esnek bir biçimde karşılayabilmek.
- Yeni fikirlere açık olmak.

3. Motivasyon. Herhangi bir başarı için kendinizi motive etmek, açık hedefler ve olumlu bir tutum gerektirir. Olumlu ya da olumsuz bir tutum için bir yatkınlığa sahip olmanıza rağmen, çaba ve pratik ile daha olumlu düşünmeyi öğrenebilirsiniz. Olumsuz düşünceleri ortaya çıkarırsanız, daha olumlu terimlerle onları yeniden hedefleyebilir ve bu da hedeflerinize ulaşmanıza yardımcı olur. Motivasyon şunlardan oluşur:

- Başarıya yönelik istikrarlı olmak
- Grup veya organizasyonun hedefleri ile uyumlu hareket edebilmek.
- Fırsatlara göre hareket etmek için kendinizi okurken.
- Engellere ve gerilemelere rağmen hedefler doğrultusunda ilerleyebilmek

4. Empati. İnsanların nasıl hissettiğini anlama yeteneği, hayatınızda ve kariyerinizde başarı için önemlidir. Başkalarının sinyallerinin ardındaki hisleri daha iyi anlamanız ne kadar beceriklidir ki, onları gönderdiğiniz sinyalleri daha iyi kontrol edebilirsiniz.

- Empatik bir insan şu konularda uzmanlaşmıştır:
- Kişilerin ihtiyaçlarını öngörme, tanıma ve karşılama.
- Başkalarını geliştirmek.
- Çeşitlilikten yararlanma. Farklı insanlar aracılığıyla fırsatları arttırmak.
- Siyasi farkındalık. Bir grubun duygusal akımlarını ve güç ilişkilerini okumak.
- Başkalarını anlama. İhtiyaçların ve başkalarının isteklerinin ardındaki hisleri ayırt etmek.

5. Sosyal beceriler. kişilerarası becerilerin gelişimi, yaşamınızdaki ve kariyerinizdeki başarıya eşdeğerdir. Bugünün her zaman bağlı dünyasında herkesin teknik bilgiye anında erişimi vardır. Dolayısıyla, "insan becerileri" artık daha da önemlidir, çünkü küresel ekonomideki diğerleriyle daha iyi anlaşılması, empati kurması ve müzakere edilmesi için yüksek bir duygusal zekaya sahip olmanız gerekmektedir. En kullanışlı yetenekler arasında:

- Etkili ikna taktikleri
- Net mesajlar yollamak.

- İlham verici olabilmek
- Değişimi başlatmak veya yönetmek.
- Anlaşmazlıkları anlamak, müzakere etmek ve çözmek.
- Paylaşılan hedeflere yönelik başkalarıyla birlikte çalışma.
- Toplu hedeflere ulaşmak için grup sinerjisi yaratmak

Zihin Okuma: “Zihin Kuramı” na (bilişsel bakış açısına) sahip bir kişi, başka kişilerin istek ve inançları olabileceğini ve bu istek ve inançların kendininkinden farklı olabileceğine ilişkin çıkarım yapabilmektedir. Başkalarının inançlarını ve isteklerini bilmek, kişilerin zihin okuma kabiliyeti ile sağlanmaktadır. (Wellman ve Bartsch, 1994).

Otizm: Otizm, gelişimin birkaç önemli alanında şiddetli ve yaygın bozukluklarla karakterizedir: karşılıklı sosyal etkileşim ve iletişim, davranış ve hayal gücü. Otizm teşhisi için yukarıda belirtilen tüm alanlardaki davranışsal belirtiler 3 yaşına kadar görülmelidir.

Engellilik: Bir birey veya grubun olağan standardına göre önemli ölçüde bozulmuş olduğu kabul edilen bir durum veya işlev sorunu olarak tanımlanır. Bu terim, fiziksel bozulma, duyuşsal bozukluk, kognitif bozukluk, zihinsel bozukluğun akıl hastalığı ve çeşitli kronik hastalık türleri de dahil olmak üzere bireysel işleyişi ifade etmek için kullanılır.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, otizm, duygusal zeka ve zihin kuramı kavramlarına yer verilmiş, söz konusu kavramlar kuramsal çerçevede ele alınmış ve kavramların incelendiği ilgili literatür değerlendirilmiştir.

2.1.Otizm Tanımı

Otizm, sosyal etkileşimde ve gelişimsel dil ve iletişim becerilerinde katı, tekrarlayıcı davranışlarla birleşen, karmaşık bir nörodavranışsal durumdur. Semptom aralığı nedeniyle, bu durum artık otizm spektrum bozukluğu (OSB) olarak adlandırılmaktadır. Çok sayıda semptom, beceri ve bozulma düzeyini kapsar. OSB, normal bakımdan normal bir yaşamı bir ölçüde sınırlandıran ve bakım gerektirebilecek yıkıcı bir sakatlığa giden bir engelden kaynaklanmaktadır.

Otizmli çocukların iletişiminde sorunlar görülmektedir. Başkalarının ne düşündüğünü ve hissettiğini anlamakta zorlanmaktadırlar. Bu durum, kendilerini kelimelerle veya jestlerle, yüz ifadeleriyle ve dokunuşlarla ifade etmelerini çok zorlaştırır. Çok hassas olan OSB'li bir çocuk, bazen başkaları için normal görünen sesler, dokunuşlar, kokular veya manzaralarla büyük ölçüde sorunlu olabilir.

Otistik olan çocuklar, sallanma veya el çırpma gibi tekrarlayan, perseveratif ve kalıplaşmış vücut hareketlerine sahip olabilirler. İnsanlara olağandışı tepkiler, nesneye bağlanma, rutinlerindeki değişime karşı direnç veya saldırgan veya kendine zarar veren davranışları olabilir. Bazen çevrelerindeki insanları, nesnelere veya etkinlikleri fark edemeyebilirler. Otizmi olan bazı çocuklar da nöbetler geçirebilmekte ve bazı durumlarda, bu nöbetler ergenliğe kadar gerçekleşmeyebilir.

Otizmi olan bazı kişiler bilişsel olarak işlev bozuklukları göstermektedir. Gelişimin tüm alanlarında gecikmelerle karakterize olan daha tipik bilişsel bozuklukların tersine, otizmli kişiler beceri geliştirme konusunda da yetersizlik gösterirler. Belirli alanlarda, özellikle iletişim kurma ve başkalarıyla ilişki kurma gibi

problemler yaşamaktadırlar. Bununla birlikte, çizim, müzik oluşturma, matematik problemlerini çözme veya gerçekleri ezberleme gibi diğer alanlarda alışılmadık derecede gelişmiş becerilere sahip olabilirler. Bu nedenle, sözel olmayan zeka testlerinde daha yüksek - hatta ortalama veya ortalamanın üstünde puan aldıkları görülebilmektedir (Hobson, 1995).

Otizm belirtileri tipik olarak yaşamın ilk üç yılında görülür. Bazı çocuklar doğumdan işaretler gösterir. Diğerleri ilk başta normal olarak gelişir, sadece 18 ila 36 aylık olduklarında ani olarak semptomlara kaymaktadırlar. Bununla birlikte, bazı bireylerin, ortamın talepleri kapasitelerini aşana kadar bir iletişim bozukluğu belirtileri göstermeyebileceği kabul edilmiştir. Otizm, erkeklerde kızlara göre dört kat daha yaygındır. Irk, etnik ve sosyal sınırlar bilmez. Aile geliri, yaşam tarzı ya da eğitim düzeyleri, çocuğun otistik olma şansını etkilemez (Hobson, 1995).

Otizm, şu anda sadece otizm spektrum bozukluklarının başlığı altında bulunan bir sendromdur. Otizmin spektrum tanısı veya sosyal iletişim bozukluğu altında sınıflandırılan önceki bozukluklar şunlardır:

Otizm. Çoğu insanın "otizm" kelimesini duyduklarında düşündükleri şey budur. 3 yaşından küçük çocuklarda sosyal etkileşimler, iletişim ve hayali oyunla ilgili sorunlara işaret eder.

Asperger Sendromu. Bu çocukların dil ile ilgili bir problemi yoktur - aslında, zeka testlerinde ortalama veya ortalamanın üstünde bir sıralama yaparlar. Fakat aynı sosyal sorunları ve otistik bozukluğu olan çocuklar gibi sınırlı ilgi alanlarına sahiptirler (Leslie, 1991)..

Yaygın gelişimsel bozukluk - ayrıca atipik otizm olarak da bilinir. Bu, bazı otistik davranışları olan ancak başka kategorilere uymayan çocuklar için bir tür kategori olarak değerlendirilmektedir (Leslie, 1991).

Çocukluk çağı disintegratif bozukluk. Bu çocuklar en az iki yıl normal olarak gelişirler ve daha sonra iletişim ve sosyal becerilerinin bir kısmını veya çoğunu kaybederler. Bu çok nadir görülen bir rahatsızlıktır ve ayrı bir durum olarak incelenmektedir (Leslie, 1991).

Rett sendromu daha önce OSB spektrumu altında kalmıştır, ancak Rett'in nedeninin genetik olduğu doğrulanmıştır. Artık OSB yönergelerine girmiyor. Özellikle kızlar olmak üzere Rett sendromlu çocuklar normal olarak gelişmeye başlarlar, daha sonra iletişim ve sosyal becerilerini kaybetmeye başlarlar. 1 ila 4 yaşından itibaren, tekrarlayan el hareketleri ellerin amaca uygun kullanımının yerini alır. Rett sendromu olan çocuklar genellikle ciddi olarak bilişsel olarak bozulmaktadır (Leslie, 1991).

2.1.1. Otizmin Etiyolojisi

Hamile bir kadın belirli ilaçlara veya kimyasallara maruz kaldığında, çocuğunun otistik olması daha olasıdır. Bu risk faktörleri arasında alkol kullanımı, diyabet ve obezite gibi maternal metabolik durumların kullanımı ve gebelik sırasında antiseiz ilaçlarının kullanımı yer alır. Bazı durumlarda, otizm tedavi edilmemiş fenilketonüri (PKU, bir enzimin yokluğundan kaynaklanan doğuştan gelen bir metabolik bozukluk) ve kızamıkçık ile ilişkilendirilmiştir (Fombonne, 2003).

Bununla birlikte, otizm nedeni olarak bahsedilse de, aşılarda otizme neden olduğuna dair bir kanıt yoktur. Tam olarak otizmin neden olduğu netleştirilememiştir. Araştırma, beynin duyuşal girdiyi ve süreç dilini yorumlayan kısımlarındaki anormalliklerden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Araştırmacıların bir çocuğun psikolojik ortamının (bakıcıların çocuğa nasıl davrandığı gibi) otizme neden olduğuna dair hiçbir kanıt söz konusu değildir (Fombonne, 2003).

2.1.2. Engelli Çocuk Sahibi Olmak

Birçok araştırmacı, çocukların ebeveynlerinin ihtiyaçlarını karşılamada çok önemli bir rol oynadıklarını bulmuştur. Bu nedenle, çocuklarının bu isteklerini yerine getiremediği durumlarda ebeveynlere korkunç bir darbe olabilir. Çocuk, ebeveynlerinin kalıtsal kombinasyonuna sahip olan ebeveynlerinin fiziksel ve psikolojik uzantısı olarak görülebilir. Çocuğun "iyi" özelliklerini gösterdiği durumlarda, ebeveynlerin olumlu tarafının bir yansıması olarak yorumlanır. Aynı şekilde, eğer bireysel özellikleri olumsuz veya anormal ise, ebeveynlerin özelliklerinin gizli veya açık bir yansıması olarak yorumlanabilir. Birçok toplumda çocuklar neredeyse evrensel olarak ebeveynlerinin bir uzantısı olarak görülürler. Çocuğun anne-babalarının isteklerini tatmin etmek için bir araç olarak görülebilir. Bununla birlikte, çocuk bu istekleri her zaman yerine getiremez ve gerçekleştirmez. Çocuk ayrıca, iyi isimlerini gelecek

nesillere taşıyarak, ebeveynlerin “ölümsüzlük” elde etmesinin bir yolu olarak da görülebilir. Bazı ailelerde çocuk anne tarafından kocasından kendisine bir hediye olarak görülür (Pit-ten Cate & Loots, 2000).

Bir çocuğun engelliliği da bir fark yaratır. Montrealli araştırmacılar çocuk grupları ve ebeveynleri üzerinde çalışmışlardır: Down sendromlu bir grup çocuk, konjenital kalp hastalığı olan bir grup, yarı dudaklı ve / veya damaklı bir grup ve engelsiz bir kontrol grubu. Çalışma, Down sendromlu çocukların ve doğuştan kalp hastalığı olan çocukların ebeveynlerinin, diğer iki gruba kıyasla daha yüksek düzeyde anne baba stresi ve psikolojik sıkıntı gösterdiğini ortaya koymuştur. Annelerin genel olarak daha fazla stres ve sıkıntı bildirdikleri bulunmuştur (Fisman ve ark, 2000).

Daha sonraki yaşamda, engelli çocuk kendini çeşitli stres faktörleriyle başa çıkmak zorunda kalacaktır. Deutsch, en az üç kategoriye açıklar: herkesin maruz kaldığı stres faktörleri (örneğin, bir akrabasının ölümü), genel popülasyona (örneğin, bir dükkana gitme) stres faktörü olmayan faktörler ve stres faktörleri Bu, engelli bireylere özgüdür (parayla baş edememe gibi). Benlik saygısının üstesinden gelmek ve korumak için, engelli çocuk kendi özel dünyasını yaratabilir ve duygusal olarak hayatta kalmak için çeşitli savunma mekanizmaları kullanabilir (Deutsch, 1989).

Engelli bir çocuğun doğumu anne babalara hayal kırıklığına neden olabilir ve ailelerin tepkileri Kubler-Ross keder hazırlama teorisinin beş aşamasını takip eder gibi görünmektedir (inkar, öfke, pazarlık, depresyon ve kabul). Bu reaksiyon, perinatal ölüm veya kaybı olan ebeveynlerde gözlemlediklerimize benzerdir. Engelli çocukların annelerinin ve babalarının yaşadığı fonksiyonel krizin psikolojik stres, kayıp hissi ve düşük benlik saygısı ile birlikte olabileceği vurgulanmalıdır. Ayrıca çocuğun beklentilerini yerine getirememesi de hayal kırıklığı yaratabilir. Engelli bir çocuğun doğumu, ebeveynlerin benlik saygısına şiddetli bir darbe ile sonuçlanabilir, hayal kırıklığı yaratabilir ve çocuğun utanç ve utanç duygularına neden olacak bir sosyal engel haline gelmesine neden olabilir (Marvin & Pianta, 1996).

Engelliliğin tanısına ebeveyn tepkileri aynı olmayacaktır. Tepkilerin yoğunluğu ve karakterleri bireysellik, sosyal ilişkilerin karakteri, sapma ile ilgili duygular ve sosyal statü gibi çeşitli dinamik etkenlere bağlıdır. Literatürde, bazıları diğerlerinden daha sık

olarak kabul edilen geniş bir tepki yelpazesinden bahsedilmektedir: öfke, hayal kırıklığı, utanç, hayal kırıklığı ve keder. Başa çıkma süreci durağan değildir, fakat kişinin hem dış hem de iç stres faktörlerini ve baskılarını yönetmesi için sürekli olarak değişen bilişsel ve davranışsal çabasıdır (Valentine ve ark, 1998).

Öfke, hayal kırıklığı ve utanç gibi tepkiler, çocuğun ebeveynin beklediği ideal çocuk olmadığı gerçeğinden kaynaklanır. Çocuk, beklediği umutları ve arzuları yerine getiremez. Ebeveynlerin çocuğu bilinçsizce, kendi hırslarını ezmekle sorumlu olduğunu düşündükleri durumlar vardır (sanki "kasten" engellenmiş gibi). Bununla birlikte, birçok ebeveyn olumsuz duygularını çocuklara yöneltmenin uygun olmadığını düşündüğünden öfke, diğer ebeveyne veya başkalarına yönelik olarak da yönlendirilebilir (örneğin, yanlış yapan gibi çeşitli nedenlerle hekim veya diğer profesyoneller) tanı, duyarsızlık, yanlış umut verme veya yetersiz veya etkisiz tedavi veya hizmet sunma) (Fisman ve ark, 2000).

Bu kıskançlık ve öfke duyguları birçok ailede yaygındır. Duygular aynı zamanda, bu tür stresle uğraşmak zorunda kalmayan ya da daha yüksek işleyen ya da daha büyük ölçüde iyileşmiş engelli çocuklara sahip olan diğer ailelere de yöneltiler. Bazen, çocuğun aşırı korunmasında ifade edilen zıt reaksiyon gözlemlenebilir. Diğer durumlarda, ebeveynler engelli çocuğa kendi kişisel başarısızlıklarının bir sembolü olarak bakarlar. Hasarlı bir benlik saygısının duyguları, aşağılık ve utanç duygularının artmasına neden olur (Kübler-Ross, 1969).

Çocuğun anne babaların beklentilerini yerine getirememesi nedeniyle hayal kırıklığı, çocuğun yavaş gelişimi çocuğun anne ve babalarına, özellikle de anneye bağımlılığını ciddi ölçüde sınırlandırması nedeniyle daha da derinleşebilir. Özgürlük. Ek olarak, engelli bir çocuğun yetiştirilmesinin sosyal ve ekonomik yönleri, ek öfke ve hayal kırıklığına neden olabilir (örneğin, sosyal iletişimin sürdürülmesinde zorluklar, boş zaman aktiviteleri, iş projeleri veya ekonomik planlar). Hayal kırıklığı iki türden birine ait olabilir: engelli çocuk beklenen rolü oynayamayacağı için rol organizasyon faktörlerinden kaynaklanan, yani yeni bir rol sisteminin düzenlenememesinden kaynaklanan hayal kırıklığı veya mutlu bir aile hayatı için arzu ve isteklerin yıkımından kaynaklanan hayal kırıklığı. Çocuğun engelliliğinin ilk teşhisi genellikle ebeveynlerde ve diğer aile bireylerinde keder reaksiyonu yaratacaktır. Bu ilk kafa karışıklığı ve

belirsizliğin sonucu olabilir. Keder ve yas bir nesnenin kaybına normal reaksiyonlardır (bu özel durumda nesne semboliktir). Bu duygular sayesinde, insan dış dünyadaki katılımdan geçici olarak geri çekilmekte ve kendi egosunun, zihinsel enerjinin, üzerinde yoğunlaştığı nesneden alternatif bir nesneye aktarılmasına odaklanmasını sağlamaktadır. Yasak sürecinin başarılı bir şekilde sonuçlanması için enerjinin aktarılması şarttır. Bununla birlikte, engelli bir çocuğun doğumu durumunda bu çözüm mümkün değildir, çünkü kayıp nesneden son bir ayrılma olmadığı için çocuk vardır (Calandra ve ark, 1992).

Yas sürecinin kendisi geçici bir fenomen olduğu için, cisme karşı olan bağlılık olağan bir yasin bir parçası değildir. Pek çok ebeveynin de, belirli bir hastalık veya sendromun teşhisinin nelere yol açtığını ve pek çoğunun, hastalığa neden olan hastalık hakkında çeşitli algılara ve spekülasyonlara sahip olacağına dair pek bir bilgisi yoktur. Bu nedenle ebeveynler, çeşitli belirtiler ve engelliliğin yönleri hakkında bilgilendirilmelidir. Bazen de erken yaşta engelliliğin nedenini veya gelişimini tahmin etmek çok zordur, bu da ebeveynler için daha da zorlaşır. Keder, beklenen normal çocuğun kaybına ve anormal çocuğa yeni bir bağlanma rolü geliştirmenin zorunluluğuna sahip karmaşık bir reaksiyondur. Olshansky, çocuğun evde ya da yerleşimde olup olmadığına bakılmaksızın, tüm hayatları boyunca anne-babalara eşlik edebilecek, yaşam boyu süren "kronik bir üzüntü" olarak engelli bir çocuk için üzüntüyü tanımlamaktadır. Şiddet, birinden diğerine değişse de, tüm ebeveynlerin üzüntü duyduğu görülmektedir. Olshansky bu tür bir kederin nevrotik bir tepki olarak yorumlanmaması gerektiğini, daha ziyade krize normal ve doğal bir tepki olarak görülmesi gerektiğini savundu. Kriz aşağıdaki biçimleri alabilir (Olshansky, 1962; Kübler-Ross, 1969):

- Değişim krizi: Bu kriz engelliliğin teşhisi hemen gerçekleşir ve en zor bir deneyimdir. Ebeveynler normal bir çocuğun doğumu için beklentiyle doludur ve engellilik hakkında bilgilendirildiklerinde, tüm hayalleri yıkılır ve travmatik tepkilere neden olur. Bu kriz, handikapın kendisine bir tepki değildir; daha doğrusu, gerçekliğin ani değişimine bir tepkidir.

- İdeolojik kriz: Değişim krizi nispeten kısadır, ancak ebeveynler haberleri sindirdikten sonra, bu deneyimi her gün karşılamaları gerekir. Bu çatışma, daha uzun bir

süre sürecek ideolojik bir krize yol açan güçlü duygusal tepkilere yol açıyor. Ebeveynler sürekli kararsızlık halindedir. Bir yandan, çocuklarını sevmek ve korumak zorunda olduklarını hissederler, fakat öte yandan, toplumsal değerler kendilerini rahatsızlık duymaya, başarısızlık duygularına ve çocuğu “sevgili” olarak kabul etmeme neden olur. Bu aşamada suçluluk, utanç, aşırı koruma ve yas gibi karakteristik reaksiyonlar ortaya çıkar.

• Gerçekçi kriz: Bu kriz, engelli bir çocuğu yetiştirmenin nesnel zor koşullarıyla doğrudan ilişkilidir. Ebeveynler, problemleri yönetme yeteneklerini etkileyen çok sayıda zorlukla karşılaşmaktadır. İlk zorluk finansaldır, çünkü harcamalar önceki durumlarına veya diğer ailelere göre önemli ölçüde artmaktadır. Birçok ebeveyn, çocuğun yaşam tarzı üzerinde sahip olduğu ve yaşayacağı etkiyle ilgili korkulardan rahatsız olur. Aile üyeleri evde inzivaya girebilir ve zamanlarını onlarla geçirmekten kaçınabilirler. Birçok ebeveyn, çocuğun kendileriyle ilgilenemeyeceği bir zamanın gelmesi ile ilgili endişelerini dile getirmektedir. Yukarıda belirtilen aşamalar zorunlu değildir, çünkü üst üste gelebilir, ancak ebeveynlere yardım etmek ve destek olmak için, krizin hangi aşamasında olduklarını anlamak önemlidir.

2.2.Duygusal Zeka Kavramı

Duygusal zekânın tanımı, eski 20 yıl boyunca dikkat çekici bir şekilde yükselmiştir (Rust, 2014). Edward Thorndike ve Howard Gardner'ın çalışmalarından etkilenen ünlü araştırmacılar Peter Salovey, John Mayer, Daniel Goleman ve Bar-On'un farklı tanımları ve duygusal zeka modelleri (Rust, 2014). Salovey ve Mayer'ın duygusal zekânın özgün tanımı, “duygu yüklü sorunları çözmek ve davranışı düzenlemek için kendi ve diğer duygusal durumları tanıma, kullanma, anlama ve yönetme süreçlerini” ifade eder (Salovey & Mayer, 1990, s. 187). Daha sonra Salovey ve Mayer, duygusal zekânın ifade kabiliyeti ve duyguları önemsemeyi içerdiğini, doğru algılayabileceğini söyleyerek tanımlarını gözden geçirdiler. Bir diğer tanım olarak duygusal ve entelektüel gelişmeyi teşvik etmek için duyguyu düzenleyen yeterlilik (Adetayo ve Kiadese, 2011) olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, Goleman (1995) duygusal zekânın beş bölümden oluştuğunu vurgulamıştır: kişinin duygularını bilmesi, onları yönetmesi, kendini motive etmesi, başkalarının duygularını tanınması (empati) ve ilişkileri ele alması şeklinde belirtmiştir.

Bhatia (2012) duygusal zekayı “öz-farkındalık, empati, öz motivasyon, duygusal istikrar, ilişkilerin yönetilmesi, dürüstlük, kendini geliştirme, değer yönelimi, bağlılık ve özgeci davranış” olarak tanımlamıştır.

Alam (2010) ise duygusal zekayı şöyle tanımlamaktadır: Kişilerin duyguları ile başa çıkma kabiliyeti ve duygularımız davranış ve kişiliğimizi yönlendirmede ve şekillendirmede önemli bir rol oynar ve bir kişi duygularında dalgalanmalar yaşar ve bunları bir sağlıklı ve yapıcı bir şekilde yönetir. Bu aşamalar duygusal zekanın bileşenlerini oluşturmaktadır.

Duygusal zekanın konusu birçok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Birçok çalışma, duygusal zeka ile yaşamın birçok alanında olumlu sonuçlar arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Yaratıcılık (Guastello, Guastello, ve Hanson, 2004), akademik başarı, fiziksel ve psikolojik sağlık (Tsaousis ve Nikolaou, 2005), iş tatmini ve yaşam memnuniyeti (Brackett, Palomera, Mojsa-Kaja, Reyes ve Salovey, 2010) öz-farkındalık (Chang, 2005). Duygusal zekanın taşınabilirliği yaş ile uygun deneyimler ile artış gösterebilmektedir (Fariselli, Ghini ve Freedman, 2006). Duygusal zeka, duyguları yönetme, tanıma, anlama ve çocukların diğerleri ile iyi ve güçlü kişisel ilişkiler kurmaları için gerekli olan tüm yetenekleri içermektedir (Mayer, Caruso ve Salovey, 2002). Saldırgan davranışlarını önleyen çocukların duyguları doğru bir şekilde kavrayabildikleri, rakipleri ve diğer insanlarla daha elverişli ilişkiler kurdukları görülmüştür.

Çağdaş çalışmalar çocukların doğmadan önce duygularla tepki verdiğini tespit eder. Çocuklar bebeklik döneminde duyguları tanımayı dener. İki ve dört yaşları arasında, yetişkinler ve diğer çocuklar ile özgürce tepki verebilirler, fakat kendileri üzerinde daha fazla yoğunlaşırlar ve başkalarının bakış açılarını anlayamazlar. Gelecek yıllarda diğer çocuklarla olan birlikteliklerinin artmasıyla birlikte, duygusal katılım ve duygusal kontrol genişlemeli, egoizm de dikkat çekicidir. Çocukların katılımını artırmak ve benmerkezci düşünceyi azaltmak için Ebeveynler çok şey yapmalıdır (Berk, 2002).

2.2.1. Duygusal Zekanın Özellikleri

Yüksek duygusal zeka düzeyine sahip insanlar yüksek motivasyon seviyeleri, düşünme ve duyguların netliği ile karakterizedir. Duygusal olarak zeki insanlar duygularını zorlayıcı ve stresli durumlarda kontrol edebilirler, daha mantıklı ve mantıklıdırlar. Akıl ve duygu arasında denge kurabilir, doğru kararları verebilir, başkalarına zor koşullara uyum sağlamasına yardımcı olabilir ve başkalarına olumlu duyguları bağlayabilir. Ahlaki özerklik konusunda iyimser ve yetkinler. Yüksek EQ'lu insanlar duygularını kontrol edebilir ve iyi ifade edebilirler. Duygusal zekası düşük olan insanlar başkalarını eleştirmeye ve ceza vermeye eğilimliyken, duygularını dile getirmezler (Hein, 2005). Joshi & Dutta (2015) duygusal zekayı şöyle tanımlamıştır: Duygusal zeka, anlayışı ve ilişkileri teşvik ederek ve istikrarı, sürekliliği ve uyumu güçlendirerek çatışmayı yönetmeyi sağlamaktadır. Aynı zamanda sevgi ve maneviyat kavramlarına güçlü bir şekilde bağlanır. Duygusal zeka, çatışma çözümü için bir gereklilik olduğu için, başarılı kişilerarası ilişkiler kurmamızda bizi daha yetenekli ve verimli kılan duygusal istikrarı artırmaktadır. Duygusal zeka yüksek olduğunda, insanlar duygularını tam olarak deneyimlemektedir. Duygusal farkındalık, iç dünyayı, kişinin iyi seçimler yapmasını ve kişinin ihtiyaçları ile diğerlerinininkiler arasında karşılıklı olarak sağlıklı bir denge kurmasını sağlayan odak haline getirmektedir.

2.2.2. Duygusal Zekayı Etkileyen Faktörler

Çeşitli faktörlerden etkilenen çocuklarda duygusal zeka gelişimi. Kritik olan, çocuğun karakteri, nörofizyolojisi, bilişsel güçlendirme ve aile ve arkadaşlar gibi sosyal ilişkidir. Aile ortamı önemli olanıdır (Cole, Martin ve Denis, 2004). Duygusal öğrenme aileden başlar ve çocukluk dönemi boyunca devam eder, çocuğun fiziksel çevre ile nasıl baş edeceğini öğrenir ve onu anlamaya ve farklı yeteneklerini nasıl kullanacağını öğrenmeye başlar (Turculet & Tulbure, 2014). Çocuk, ailede çocuklarla ilgili duygular ile ilgili birçok şeyi öğrenir, bu arada ebeveynlerin çocuklarına yaptıkları ve onlara ne söylediklerini ve ebeveynlerin duygularıyla nasıl ilişki kurduğunu gözlemleyerek öğrenir (Jinfu ve Xiaoyan, 2004). Aile, çocukların birbirleriyle nasıl başa çıkacaklarını öğrenmek, ebeveynleri, büyükanne ve büyükbabaları, kardeşleri ve yetişkinleri model olarak gözlemlemek, toplantılar ve hediyeler alışverişi ve sevgi ve anlayış ifadesi aracılığıyla; Çocuklar duyguları ve duyguları öğrenir ve iyi yaşarlar (Bhatia, 2012). Çocuklarda duygusal zekânın yönlerini inceleyen araştırmacılar, ebeveynlerin çocuğun

duygusal becerilerin edinimini temel olarak etkilediğini kabul ederler (Turculet & Tulbure, 2014). Duygusal zekayı eğitime yöntemlerini ifade eden çalışmalar, ebeveynlerin çocuklarının duygusal yeterliklerinin etkisinin, yaşamın ilk aylarından bile kendini göstermeye başladığına işaret etmektedir.

Duygusal zekanın öğelerini geliştirmeye yönelik ilk fırsat çocuğun ilk yıllarında ortaya çıkmaktadır ve bu kapasite okul eğitimi süresince büyümeye devam etmektedir. Daha sonra edinilecek olan duygusal yetenekler, yaşamın ilk yıllarında oluşmuş olanlara bağlıdır ve bu kapasiteler öğrenmenin temel dayanağıdır (Berk, 2002). Kültür ve aile çocuğun duygusal uyumunu etkiledi. Duygusal öğrenme, yaşamın ilk yıllarında kolayca ve hızlı bir şekilde gerçekleşir; beynin öğrenme merkezleri, çocuğun ihtiyaçları karşılanmadığı takdirde meydana gelen şiddetli strese zarar verebilir. Çoğu ilk deneyimler boyunca, çocuk gereksinimlerini karşılayan insanlara güvenmeyi veya umursamadıklarını öğrenir. Bu deneyimler çocuğun ne kadar güvenli, güvenli, tatmin edici ve etkili olduğunu ve bu insanları güvenilir ya da güvenilir olarak görebildiğini ya da etkilemediğini etkilemektedir (Joshi ve Dutta, 2015). Her ne kadar yaşamın ilk yılları duygusal zekâ oluşturmak için kritik olsa da, okul çağı da bunu yapmak için mükemmel bir fırsat sunmaktadır. En erken yıllar, çocukların daha sonra elde ettikleri duygusal yetenekleri öğrenmek için temel oluşturur (Gottman, Katz, & Hooven, 1997). Beyin, yaşamın ilk dört yılında hızla gelişir ve karmaşıklaşır. Bu dönemde bir çocuk daha sonra, özellikle de duygusal bilgi birikiminden daha hızlı ve verimli bir şekilde bilgi edinir (Kolb, 1989). Tsujino ve Oyama-Higa'nın (2007) belirttiği gibi, "çocuklar anneleri tarafından doğal olarak en çok etkilendikleri için uzun süre onlarla yakın temas halindedirler". Sonuç olarak, ebeveyn ile çocukları arasındaki bütün bu küçük değişimler, gelecek yıllar için duygusal bir bağlama sahiptir ve çocuğun duygusal perspektif ve duygusal kabiliyetinin temeli haline gelir. Yükseltme uygulamaları çocukların duygusal zekasını öngördüğünü göstermiştir.. Ayrıca, bazı araştırmalar ebeveynlik ile çocukların duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Gottman, Katz ve Hooven (1997), ebeveynlerin çocuklarının duygusal ifadelerine yönelik tutumlarının, inançlarının ve tepkilerinin çocukların duygusal yetenekleri ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Martinez-Pons (1999), ergenlerin anne babalarının güçlendirme, övgü ve duyguyla ilgili davranışların eğitimine ilişkin algılarının, ergenlerin kendi bildirdikleri sürekli duygusal zeka ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Liao, Liao, Teoh ve Liao (2003) ebeveyn izleme ve denetiminin çocukların duygusal zekası ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Ayrıca, Alegre & Benson (2010) ebeveyn kullanılabilirliğinin ve kontrolünün geç ergenlerin sürekli duygusal zekasıyla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Alegre (2012), annelerin çocuklarıyla birlikte tükettikleri zamanın ve değişimin niteliğinin ve miktarının duygusal zekayı etkilediğini ortaya koymaktadır.

Tsujino ve Oyama-Higa (2007) 'nin ebeveyn duyarlılığı, anne-baba tarafından belirtildiği gibi ebeveyn duyarlılığı, ebeveyn duyguları ile ilgili koçluk, ve Anne-baba pozitif istekliliğinin çocuğun duygusal zekası ile ilişkili olduğu, ebeveynin olumsuz istekliliğinin ise çocukların duygusal zekası ile negatif ilişkili olduğunu öne sürmektedirler. Ebeveynlerin duygusal zekası ile çocuklarının arasında. Mirza ve Redzuan (2011), babaların çocukları ile EI becerileri arasındaki ilişkiyi değerlendirmeye çalışmaktadır. Daha yüksek duygusal zeka seviyesine sahip çocukların çoğunun, duygusal zeka düzeyine sahip babaları olduğunu belirtmiştir. Babalar açıkça birden çok rol oynar ve çocuklarının gelişimini birçok yönden etkiler. Çocuklarını doğrudan (örneğin, davranış) ve dolaylı olarak (bir duygu kaynağı olarak) etkilerler ve her iki yol da babalık ve babalık ilişkilerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılması için kritik öneme sahiptir (Lamb, 2010). Stover (2003), babalarla ilgili birçok noktanın çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Kuzu, Plieck ve Levine (1985) babaların yerli alanda daha aktif bir rol almaya başladıklarını ve babalıkların kayda değer bir değişim geçirdiğini ileri sürmüşlerdir.

2.3.Zihin Kuramı

Zihin Kuramı, zihinsel durumları (inançlar, niyetler, arzular, duygular, bilgi, vb.) Kendine ve başkalarına atfetme ve başkalarından birinin inançlarından, arzularından, niyetlerinden ve bakış açılarından farklı olduğunu anlama yeteneğidir. Akıl teorisi, gündelik insan sosyal etkileşimleri için çok önemlidir ve diğerlerinin davranışlarını analiz ederken, değerlendirirken ve çıkarırken kullanılır. Zihin Kuramı ile

ilişkilendirilen bozukluklar arasında, otistik spektrum bozuklukları, şizofreni, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, madde bağımlılığı örnek gösterilmektedir.

Zihin Kuramı, zihnin doğrudan gözlemlenen tek şey olduğunu öne süren bir teoridir. Başkalarının bir zihin yapısına olduğu varsayımı, bir akıl teorisi olarak adlandırılır, çünkü her insan, sadece kendi aklının varlığını içselleştirme yoluyla sokabilir ve hiç kimsenin bir başkasının aklına doğrudan erişimi yoktur. Tipik olarak, diğerlerinin zihinsel olarak birbirine benzediği varsayılır ve bu varsayım, ortak ilgide gözlemlendiği gibi karşılıklı, sosyal etkileşime dayanır, dilin işlevsel kullanımı, ve başkalarının duygularının anlaşılması. Zihnin teorisine sahip olmak, bir kişinin düşüncelerini, isteklerini ve niyetlerini başkalarına atfetmesine, eylemlerini tahmin etmesine veya açıklamasına ve niyetlerini ortaya koymasına izin verir. Orijinal olarak tanımlandığı gibi, zihinsel durumların başkalarının davranışlarının sebebi olabileceğini - ve böylece başkalarının davranışlarını açıklamak ve tahmin etmek için kullanıldığını - anlayabilmesini sağlar. Zihinsel durumları başkalarına atfetmek ve bunları davranışın nedenleri olarak anlamak, kısmen, kişinin bir "temsilci jeneratörü" olarak düşünebilmesini gerektirir. Eğer bir kişi tam bir zihin teorisine sahip değilse, bu bilişsel veya gelişimsel bozukluğun bir işareti olabilmektedir (Tine & Lucariello, 2012).

Zihnin teorisi, insanlarda tam gelişimi için uzun yıllar boyunca sosyal ve başka bir deneyim gerektiren doğuştan gelen bir potansiyel yetenek gibi görünmektedir. Farklı insanlar daha fazla veya daha az etkili zihin kuramı geliştirebilirler. Neo-Piagetyen bilişsel gelişim teorileri, zihin kuramının, insan zihninin kendi işleyişini kaydetmesi, izlemesi ve temsil etmesi için daha geniş bir hiper-bilişsel yeteneğin bir yan ürünü olduğunu ileri sürer (Premack & Woodruff, 1978).

Empati, inançları, arzuları ve özellikle duyguları da dahil olmak üzere, başkalarının zihniyetlerinin tanınması ve anlaşılması anlamında ilgili bir kavramdır. Bu genellikle "kendini başka bir ayakkabının içine sokma" olarak nitelenir. Hayvan davranışlarıyla ilgili son zamanlardaki nöro-etholojik çalışmalar, kemirgenlerin bile etik veya empatik yetenekler sergilediğini göstermektedir. Empati duygusal perspektif olarak bilinirken, zihin kuramı bilişsel perspektif alma olarak tanımlanır (Mitchell, 2011).

İnsan ve hayvanlarda, normalde ve atipik olarak gelişmekte olan yetişkinler ve çocuklar, zihin teorisi üzerine yapılan araştırmalar, Premack ve Guy Woodruff'un "Şempanzenin bir akıl teorisi var mı?" Kitabından bu yana 35 yıl içinde hızla büyümüştür. Ortaya çıkan sosyal sinirbilim alanı da bu tartışmayı, başkalarının niyetini, inancını ya da başka zihinsel durumu anlamalarını gerektiren görevleri yerine getirirken, insanların beyinlerini görüntüleyerek başlamışlardır (Premack & Woodruff, 1978).

Akıl teorisinin alternatif bir hesabı, işlevsellik psikolojisi içinde verilir ve hem perspektif hem de empatinin işlevsel bir hesabı için önemli ampirik kanıtlar sağlar. En gelişmiş çalışma yaklaşımı, türetilmiş ilişkisel cevaplama üzerine yapılan araştırmalar üzerine kurulmuştur ve ilişkisel çerçeve kuramı olarak adlandırılanın içinde yer almaktadır. Bu görüşe göre, empati ve perspektif alma, kendilik, başkaları, yer ve zaman ile yerleşik ilişkiler aracılığıyla daha karmaşık ilişkilere sözel olarak ayırmacılık yapmak ve karşılık vermek için öğrenmeye dayalı karmaşık bir türetilmiş ilişkisel yetenekler kümesini içermektedir (Hobson, 1995).

Zihin Kuramı'nın çağdaş tartışmaları, köklerini felsefi tartışmalara sokar - en genel olarak, Descartes'ın İkinci Meditasyon döneminden itibaren, zihnin bilimini göz önünde bulunduracak zemin hazırlar. Son zamanların en önemlisi, felsefi literatürde, zihnin kuramında iki karşıt yaklaşımdır: kuram kuramı ve simülasyon teorisi. Teori-teorisyen, "akıl psikolojisi" ni, başkalarının akıllarına akılda tutulan gerçek bir teoriyi varsayar. Teori, sosyal etkileşimler aracılığıyla ortaya çıkmış olsa da, otomatik ve doğuştan geliştirilmiştir. Aynı zamanda sosyal psikolojiden kişi algısı ve ilişkilendirme teorisi ile yakından ilgilidir (Dennett, 1987).

Başkalarının düşündüğü sezgisel varsayım, hepimizin paylaştığı belirgin bir eğilimdir. İnsan olmayan hayvanları, cansız nesnelere ve hatta doğal fenomenleri içselleştirmekteyiz. Daniel Dennett, bu eğilime, şeylere karşı "kasıtlı bir duruş" alma olarak atıfta bulunmuştur: gelecek niyetleri tahmin etmeye yardımcı olmak için niyetleri olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, bir şeye karşı "kasıtlı bir duruş" almanın ve onunla "ortak dünyaya" girme arasında önemli bir ayrım vardır. Kasten duruş, kişilerarası etkileşimler sırasında başvurduğumuz müstakil ve işlevsel bir teoridir. Paylaşılan bir dünya doğrudan algılanır ve varoluşunun kendisi kendini algılayıcının

kendisi için yapılandırır. Sadece algıya otomatik olarak uygulanmaz; birçok yönden algı oluşturur (Dennett, 1987).

İlişkisel çerçeve kuramının (RFT) Zihin Kuramı'nın felsefi kökleri, bağlamsal psikolojiden kaynaklanır ve tarihsel ve güncel durumsal bağlamla etkileşim içinde olan organizmaların (hem insan hem de insan olmayan) çalışmasına işaret eder. Bağlamcılığa dayanan bir yaklaşım, herhangi bir olayın mevcut ve tarihsel bağlamından ayrılamaz bir eylem olarak yorumlandığı ve gerçeğe ve anlamlara köktenci bir işlevsel yaklaşımın benimsendiği bir felsefedir. Bağlamsallığın bir çeşidi olarak, RFT pratik, bilimsel bilginin inşasına odaklanmaktadır. İçeriksel psikolojinin bu bilimsel formu, işlevsel psikolojinin felsefesiyle neredeyse eşanlamlıdır (Leslie, 1991).

Hangi hayvanların bilgi ve zihinsel durumları başkalarına dayandırabildiği, bunun yanı sıra insan ontogenezinde ve filogenideki bu kabiliyetin gelişimine dair çalışma, çeşitli davranışsal öncülleri zihin kuramına da bağlamıştır. Dikkati anlamak, başkalarının niyetlerinin anlaşılması ve diğer insanlarla taklit deneyimi, daha sonra tam teşekküllü bir teori haline gelenin gelişiminde gözlenebilecek bir zihin kuramının ayırt edici özellikleridir. Araştırmacılar, insan olmayan hayvanlarla ve sözel olmayan insanlarla yapılan çalışmalarda, özellikle bu davranışlara, akıl hakkında çıkarımlarda bulunma yönünde bakıyorlar (Baron-Cohen & Simon, 1991).

Simon Baron-Cohen (1991), çocuğun diğerlerinin dikkatini, 7 ila 9 aylık bir sosyal beceriyi, zihin kuramının gelişimine "kritik bir öncü" olarak tanımladı. Dikkati anlamak, görmenin seçici olarak dikkat olarak yönlendirilebildiğini, bakıcının gördüğü nesneyi "ilgi alanı" olarak değerlendirdiğini ve görmenin inançları tetikleyebileceğini anlamakla ilgilidir. Dikkat, özellikle kişinin bir nesneyi fark edip etmediği veya ilgisini çekip çekmediği, başka bir kişinin zihinsel durumunu hesaba katmayı gerektiren bir ortak dikkat davranışı olan işaret etme eylemi tarafından yönlendirilebilir ve paylaşılabilir. Baron-Cohen, dünyadaki bir nesneyi kendiliğinden ilgi alanına kendiliğinden göndermeye ve başkalarının yönelimli ilgisini ve ilgilerini takdir etmeye yönelik eğilimin, tüm insan iletişiminin ardındaki temel sebep olduğunu iddia etmektedir.

Başkalarının niyetlerini anlamak, diğer zihinleri anlamının bir diğer kritik öncüsüdür, çünkü niyet veya "dolaylılık", zihinsel durumların ve olayların temel bir özelliğidir. "Kasıtlı duruş", Daniel Dennett tarafından, diğerlerinin eylemlerinin hedefe yönelik olduğu ve belirli inançlardan veya arzulardan kaynaklandığı anlayışı olarak tanımlanmıştır. 2- ve 3 yaşındaki çocukların her ikisi de deneysel olarak yanlışlıkla kazayla çıkartılmış bir kutuyu işaretli olarak işaretlediğinde ayırt edebilirler. Andrew N. Meltzoff, 18 aylık bebeklerin yetişkin deneyicilerin denediği ve başarısızlığa uğradığı yönündeki hedeflerini gerçekleştirebildiğini ortaya koymuştur; bu da bebeklerin, yetişkinlerin nesnelere yönelik davranışlarını amaç ve niyetleri içerdiği şekilde temsil edebileceğini düşündürdü. Gagliardi ve ark., Bir insanın ve insan olmayan hayvanların, bir haberci zihniyetine öncülerini tespit etmek amacıyla, niyet ve bilgi atfedilirken; yetişkin insanların bile her zaman bir atıfçı bakış açısıyla tutarlı bir şekilde hareket etmediklerini belirtmişlerdir (Gallagher, Frith, & Christopher, 2003).

Gelişimsel psikolojideki son araştırmalar, bebeğin başkalarını taklit etme yeteneğinin, hem zihin kuramının hem de perspektif alma ve empati gibi diğer toplumsal-bilişsel başarıların kökeninde yattığını göstermektedir. Meltzoff'a göre, bebeğin, başkalarının "benim gibi" olduğu şeklindeki doğuştan anlayışı, başkalarında görünen ve kendinin hissettiği fiziksel ve zihinsel durumlar arasındaki eşdeğerliliği tanımasını sağlar. Örneğin, bebek kendi deneyimlerini kullanır, bir nesneye yönelen başkalarının hareketlerini anlamak için başını / gözünü bir ilgi nesnesine yöneltir, yani, genel olarak ilgi veya önemdeki nesnelere katılacaklardır. Karşılaştırmalı disiplinlerdeki bazı araştırmacılar, özellikle gerçek imitasyon artık yetişkinler tarafından kullanılmıyorsa, zihinselleştirme ve empati gibi gelişmiş insan sosyal-bilişsel becerilerine eleştirel bir öncü olarak taklit üzerine çok ağır bir ağırlık vermekten çekinmiştir. Alexandra Horowitz tarafından yapılan bir taklit testi, yetişkin deneklerin, çocuklardan çok daha yakın olan yeni bir görevi gösteren bir deneyiciyi taklit ettiğini buldu. Horowitz, imitasyonun altında yatan kesin psikolojik durumun belirsiz olduğunu ve kendi başına, insanların zihinsel durumları hakkında sonuç çıkarmak için kullanılamayacağını belirtmektedir (Mitchell, 2011).

Bebekler üzerinde çok fazla araştırma yapılmasına rağmen, prefrontal korteksteeki sinapslar (nöronal bağlantılar) geliştikçe, zihin kuramı çocukluk döneminde

ve geç ergenlikte sürekli olarak gelişir. Prefrontal korteksin planlama ve karar verme sürecine dahil olduğu düşünülmektedir. Çocuklar zihinsel yetenek teorisini sırayla geliştiriyor gibi görünmektedir. Geliştirilecek ilk beceri, başkalarının farklı arzulara sahip olduğunu fark etme yeteneğidir. Çocuklar kısa süre sonra başkalarının farklı inançlara sahip olduklarını kabul edebilirler. Geliştirilecek sonraki beceri, başkalarının farklı bilgi tabanlarına erişebildiğini kabul etmektir. Son olarak, çocuklar başkalarının yanlış inançlara sahip olabileceğini ve başkalarının da duyguları gizleyebildiğini anlayabilmektedir. Bu sıra, beceri edinimindeki genel eğilimi temsil ederken, bazı kültürlerde bazı becerilere daha fazla önem verilmekte, bu da önemli olmadığı düşünülenlerden önce daha değerli becerilerin geliştirilmesine yol açmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri gibi bireysel kültürlerde, başkalarının farklı görüş ve inançlara sahip olduğunu fark etme yeteneğine daha fazla vurgu yapılır. Çin gibi bir kolektivist kültürde, bu beceri önemli olmayabilir ve bu nedenle daha sonraya kadar gelişmeyebilir (Leslie & Thaiss, 1992).

2.3.1. Zihin Kuramı ile İlişkilendirilen Bozukluklar

Zihin bozukluğu teorisi, bir kişinin perspektif almada sahip olabileceği bir zorluğu tanımlar. Bu da bazen zihin körlüğü olarak anılır. Bu, zihinsel zihniyet teorisine sahip bireylerin fenomenleri kendi kendilerine ait başka bir perspektiften görmenin zor bir zamanına sahip olacağı anlamına gelir. Bir zihin açığı teorisini deneyimleyen bireyler, başkalarının niyetlerini belirlemede güçlük çekerler, davranışlarının başkalarını nasıl etkilediğini anlamadan ve sosyal karşılıklılık ile zor bir zaman geçirirler. Otizm spektrum bozukluğu olan kişilerde, şizofreni hastalarında, sözel olmayan öğrenme bozukluğu olan kişilerde, dikkat eksikliği bozukluğu olan kişilerde alkol ve uyuşturucu madde etkisi altında olan kişiler, uykusuz kişiler ve Şiddetli duygusal veya fiziksel ağrı yaşıyorlar. Akıl açıkları teorisi, geç işaret eden sağır çocuklarda da gözlemlenmiştir (yani, ebeveynleri işitme için doğmuştur), fakat bu eksiklik dil öğrenimindeki gecikmeden dolayıdır, herhangi bir bilişsel eksiklik değildir ve bu nedenle çocuk bir kez öğrenmeyi öğrendiğinde ortadan kaybolur.

Otizm

1985 yılında Simon Baron-Cohen, Alan M. Leslie ve Uta Frith, otizmlili çocukların zihin teorisini kullanmadığını ve otistik çocukların, çocuğun başka bir

kişinin inançlarını anlamalarını gerektiren görevlerle ilgili belirli zorluklara sahip olduğunu öne sürdüler. Bu zorluklar, çocuklar sözel becerilerle eşleştirildiğinde ve otizmin temel bir özelliği olarak ele alındıklarında devam etmektedir.

Otistik olarak sınıflandırılan birçok birey, zihinsel durumları başkalarına atamada ciddi zorluklar yaşamakta ve zihin yetenekleri teorisinden yoksun görünmektedir. Otizm ve zihin kuramı arasındaki ilişkiyi araştıran araştırmacılar, bağlantıyı çeşitli şekillerde açıklamaya çalışırlar. Bir hesap, zihin kuramlarının başkalarına ve çocukluk çağı oyunlarına atfedilmesinde zihin kuramının rol oynadığını varsayar. Leslie'ye göre, zihin kuramı, söz konusu koşulların gerçek olup olmadığına bakılmaksızın düşünce, inanç ve arzuları zihinsel olarak temsil etme kapasitesidir. Bu, bazı otistik bireylerin niçin hem zihin kuramında hem de oyun oynarlarken aşırı açıkları gösterdiklerini açıklayabilir. Ancak Hobson, otistik bir kişiyle, zihin kuramındaki eksikliklerin, duyguları anlama ve cevaplama bir çarpıklıktan kaynaklandığını öne süren, sosyal-duygusal bir gerekçe önermektedir. Tipik olarak gelişmekte olan insanların, otistik bireylerden farklı olarak, daha sonra başkalarının duygularını anlamalarını ve tepki vermelerini sağlayan bir dizi beceri (sosyal referans verme yeteneği gibi) ile doğar. Diğer akademisyenler, otizmin belirli bir gelişimsel gecikmeyi içerdiğine, otistik çocukların eksikliklerinde farklılık gösterdiğine, çünkü farklı büyüme aşamalarında zorluk yaşadıklarına vurgu yapmaktadır. Çok erken aksilikler, ortak akıl yürütme davranışlarının doğru ilerlemesini değiştirebilir, bu da tam bir zihin kuramının oluşmamasına yol açabilir (Hobson, 1995).

Akıl teorisinin, ayrı bir varlığın ya da yokluğun geleneksel görüşünün aksine bir süreklilik üzerinde varolduğu speküle edilmiştir. Bazı araştırmalar bazı otistik popülasyonların zihinsel durumları başkalarına atlatamadığını ileri sürerken, yeni kanıtlar, dikkatli bir davranış spektrumu sağlayan mekanizmaların başa çıkma olasılığını işaret etmektedir. Tine ve meslektaşları otistik çocukların, Asperger sendromu tanısı konmuş çocuklara kıyasla, sosyal zihin kuramının ölçütlerini önemli ölçüde düşürdüğünü ileri sürmektedir (Korkmaz, 2011).

Genel olarak, daha ileri zihinsel yetenekler teorisine sahip olan çocuklar daha ileri sosyal beceriler, yeni durumlara daha fazla adaptasyon ve diğerleriyle daha fazla işbirliği gösterirler. Sonuç olarak, bu çocuklar genellikle iyi sevilir. Ancak, "çocuklar

akran okuma yeteneklerini akranlarını manipüle etmek, alay etmek ya da kandırmak için kullanabilirler.” Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar gibi akıl becerileri alt teorisine sahip olan bireyler, etkili bir şekilde iletişim kuramadıkları için akranları tarafından sosyal olarak reddedilebilirler. Sosyal reddetmenin bir çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilediği ve çocuğu depresif belirtiler geliştirme riskiyle karşı karşıya bıraktığı kanıtlanmıştır (Leslie, 1991).

Akran aracılı müdahaleler, akranların sosyal davranışı teşvik etmek için rol model olduğu eğitilmiş otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve ergenler için okul temelli bir tedavi yaklaşımıdır. Laghi ve meslektaşları Öğretmen tavsiyelerine ek olarak, akran programları için uygun adayları seçmek için, olumlu ve olumlu (zihinsel) zihinsel davranış teorilerinin analizi kullanılabilirdi. Onları zihinsel yollarla kullanan ileri zihinsel zihin kuramına sahip çocukların seçilmesi kuramsal olarak programı daha etkili hale getirecektir. Sonuçlar, bir akran programı için olası adayların zihinsel teorilerinin sosyal kullanımlarının analiz edilmesinin paha biçilemez olduğunu göstermesine rağmen, adayın performansının bir rol modeli olarak iyi bir öngördürücü olmayabilir (Leslie & Thaiss, 1992).

Zihin Kuramı'ndaki otistik açığı, hem yetersiz kanıt hem de çelişkili kanıtlardan bahseden bazıları tarafından sorgulanmıştır. Görünür Akıl teorisi teorisinin alternatif bir teorisi, sosyal engellilik modelinden ortaya çıkar ve bu tür eksikliklerin otistik bireylerin nörolojik bir azınlık olarak statüleri ve tipik modele sahip olmaktan kaynaklanan zorlukların bir sonucudur. Spektrum) kendi kendine karşı, başka tipik bir zihni modelleyen tipik bir zihne kıyasla, açıklarla sonuçlanır (Leslie, 1991).

Şizofreni

Şizofreni tanısı olan bireyler zihin kuramında eksiklikler gösterebilir. Mirjam Sprong ve meslektaşları, toplamda 1500'ü aşkın katılımcı ile 29 farklı çalışmayı inceleyerek bu bozukluğu araştırdı. Bu meta-analiz şizofreni hastalarında anlamlı ve istikrarlı zihin kuramı gösterdi. Başkalarının, dünyadaki olaylar hakkında yanlış inançlara sahip olduklarını anlama becerisini ve aynı zamanda bir karakterin kısa bir öyküyü okuma niyetini anlama yeteneğini değerlendiren niyet-sonuç çıkarma görevlerini test eden yanlış inançlı görevler üzerinde zayıf bir performans

sergilemişlerdir. Duygu, motivasyon veya konuşma gibi olumsuz belirtileri olan şizofreni hastaları, zihin kuramında en fazla bozulmaya sahiptir ve kendilerinin ve başkalarının ruhsal durumlarını temsil edememektedirler. Paranoid şizofreni hastaları da, diğerlerinin niyetlerini doğru bir şekilde yorumlamakta zorlandıkları için yetersiz performans gösterirler. Meta-analiz ayrıca, IQ, cinsiyet ve katılımcıların yaşının zihin kuramı teorisinin performansını önemli ölçüde etkilemediğini göstermiştir (Cassetta & Goghari, 2014).

Güncel araştırmalar, zihin kuramındaki bozukluğun, hastanın akıl hastalığına ilişkin farkındalığının, klinik içgörüyü olumsuz etkilediğini göstermektedir. İçgörü, zihnin teorisini gerektirir - bir hasta, üçüncü bir kişi perspektifi benimsemeli ve kendini diğerlerinin yaptığı gibi görebilmelidir. İyi bir kavrayışa sahip bir hasta, kendini başkalarıyla kıyaslayarak ve başkalarının bakış açısıyla kendini görerek, kendi kendini temsil edebilecektir. İçgörü bir hastanın semptomlarına uygun bir şekilde tanınmasını ve tepki vermesini sağlar; bununla birlikte, içgörüsü olmayan bir hasta, kendi kendini temsil edememesi nedeniyle bir akıl hastalığı olduğunu fark etmeyecektir. Hastalara perspektif alma ve kendini yansıtmaya becerilerini öğreten terapiler, sosyal ipuçlarını okuma ve başka bir kişinin bakış açısını anlama becerilerini geliştirebilir (Sprong ve ark, 2007).

Mevcut literatürün çoğunluğu, zihin bozukluğu kuramının şizofreninin bir devlet karakteristiğinden ziyade istikrarlı bir özellik karakteristiği olduğu iddiasını desteklemektedir. Sprong ve ark. remisyondaki hastaların hala zihin kuramında bozulma olduğunu gösterdi. Sonuçlar, açığın sadece şizofreninin aktif fazının bir sonucu olmadığını göstermektedir (Sprong ve ark, 2007).

Şizofreni hastalarının zihin kuramındaki açığı, diğerleriyle günlük etkileşimlerini bozar. Bozulmuş bir etkileşimin bir örneği şizofren bir ebeveyn ve bir çocuk arasında bir örnektir. Akıl teorisi, özellikle çocuklarının düşüncelerini ve davranışlarını anlamaları ve buna göre tepki göstermeleri gereken ebeveynler için önemlidir. İşlevsel olmayan ebeveynlik, birinci mertebeden zihin kuramındaki eksiklikler, başka bir kişinin düşüncelerini anlama yeteneği ve ikinci mertebeden zihin teorisi ile ilişkilidir, bir kişinin başkalarının düşünceleri hakkında ne düşündüğünü anlama yeteneği. Sağlıklı annelerle karşılaştırıldığında, şizofreni hastalarının anneleri

daha uzak, sessiz, kendinden emilmiş, duyarsız, tepkisiz ve çocuklarıyla daha az tatmin edici etkileşime sahip bulunmuştur. Aynı zamanda çocukların duygusal ipuçlarını yanlış yorumlama eğilimindedirler ve çoğu zaman nötr yüzleri negatif olarak yanlış anlarlar. Rol yapma ve bireysel ya da grup temelli oturumlar gibi aktiviteler, ebeveynlerin perspektif alma ve zihin kuramı üzerinde gelişmesine yardımcı olan etkili müdahalelerdir. Akıl eksikliği teorisi ile ebeveyn rolü bozukluğu arasında güçlü bir ilişki olmasına rağmen, gelecekteki çalışmalar, ebeveynlik yeteneklerine zihin teorisinin nedensel bir rolünü oluşturarak ilişkiyi güçlendirebilir (Cassetta & Goghari, 2014).

Alkol kullanım bozuklukları

Zihin kuramındaki bozukluklar ve diğer sosyal-bilişsel bozukluklar, alkolün beyinde, özellikle de prefrontal kortekste nörotoksik etkileri nedeniyle, alkolizmden muzdarip kişilerde yaygın olarak bulunur.

Depresyon ve disfori

Şu anki majör depresif atakta bireyler, sosyal bozulma ile karakterize bir bozukluk, zihin çözme kuramında eksiklikler göstermektedir. Akıl kodu çözme teorisi, başkalarının zihinsel durumlarını doğru bir şekilde etiketlemek için yakın çevrede (örneğin yüz ifadesi, ses tonu, vücut duruşu) mevcut bilgiyi kullanabilme yeteneğidir. Karşıt desen, aklın gelişmiş teorisi, geçmiş majör depresif bozukluğu olan bireylerde sorun yaşayan bireyler MDB bir anne geçmişi olan ve bireyleri [kaynak belirtilmeli] dahil olmak üzere depresyon karşı savunmasız bireylerde görülmektedir. [

Gelişimsel dil bozukluğu

Gelişimsel dil bozukluğu tanısı alan çocuklar standart testlerin okuma ve yazma bölümlerinde çok daha düşük puanlar göstermekte, ancak normal bir sözel olmayan IQ'ya sahiptir. Bu dil açıkları, sözcüksel anlambilim, sözdizimi veya pragmatik veya herhangi bir çok problemin birleşiminde herhangi bir eksiklik olabilir. Genellikle normal gelişmekte olan çocuklardan daha zayıf sosyal beceriler sergilerler ve kod çözme problemleri yaşarlar.

2.4.İlgili Literatür

Alansari ve Jahrami (2018) tarafından yapılan çalışmada, Otizm Spektrum Bozuklukları ve zeka geriliği tanısı almış çocukları olan annelerin fiziksel sağlık, ruh sağlığı ve yaşam kalitesi tipik olarak geliştirilen kontrol grubunun annelerine göre değerlendirilmesidir. Kesitsel Bir Çalışma İle Psikiyatri Hastanesi, Sağlık Bakanlığı, Bahreyn Krallığı'nda araştırma yürütülmüştür. Annelerin kişisel özellikleri, genel sağlık durumu doğrudan görüşmeler yoluyla belgelenmiştir. Katılımcılar her grupta 90 anneden oluşmaktadır. Otizm tanısı alan çocuklarının anneleri, daha fazla psikolojik ve çevresel sorun bildirmiş ve kontrol grubundaki çocuklarının anneleriyle karşılaştırıldığında aileden daha fazla yardım almıştır. Tüm gruplar YK toplam puanı ve fiziksel sağlık skorunda benzer bir skor elde ettiler. Sonuçlara göre otizm ve zeka geriliği tanısı alan çocukların anneleri, normal gelişim gösteren çocukların genel işlevsellik ve global işlevsellik ölçümlerinden daha düşük puanlar almışlardır.

Chaidez ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, etnik çeşitlilik gösteren bir örnekleme otizm spektrum bozukluğunun nedenlerine dair ebeveyn algılarını tanımlamayı ve bu algıların tedavi seçimleriyle ilişkili olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmaya otizm tanısı alan çocukları Beyaz (n = 224), Hispanik (n = 85) ve Asyalı (n = 21) anneleri alındı. Analizde otizm nedenlerine ilişkin ebeveyn algılarına ve bunların hizmet ve tedavi kullanımına ilişkisine odaklanan karma bir yaklaşım kullanılmıştır. Sonuçlara göre, çevresel ve genetik faktörlerin en çok çalışılan tüm etnik gruplar arasında anneler tarafından otizm spektrum bozukluk nedenlerinden biri veya nedenlerinden biri olduğuna inanılmaktadır. Asyalı annelerin birden fazla sebep gösterme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Çevresel nedenler, haftada 20 veya daha fazla saatte otizmle ilgili hizmet alınmasıyla ilişkiliyken, çevresel maruziyet ve aşular ve neden olarak ilaç kullanımı inancı, tamamlayıcı alternatif tıp kullanımı ile ilişkili bulunmuştur. Sonuçlar doğrultusunda, otizmde nedensel inanç ve tedavi seçeneklerinde etnik farklılıkların var olabileceğini düşündürmektedir. Gelecekteki araştırmalar bulguları spesifik olarak doğrulamak, hizmet ve tedavi seçeneklerinin ardındaki ebeveyn motivasyonunu anlamak ve kaynakları hakkında daha fazla bilgi edinmek için yapılmalıdır.

Craig ve meslektaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada, son yıllarda yapılan çalışmalar, Nörogelişimsel Bozuklukları olan çocukların ebeveynlerinin, tipik olarak gelişmekte olan çocukların ebeveynlerinden daha fazla ebeveynlik stresine maruz kaldığını, fakat bozuklukların türü ile ebeveynlik stresi arasındaki ilişkinin açık olmaktan uzak olduğunu ifade etmişlerdir. Yapmış oldukları çalışmada, bu çalışmanın amacı, Özel Öğrenme Güçlüğü, Dil Bozuklukları, Otizm Spektrum Bozukluğu, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve normal gelişim gösteren çocuklar olmak üzere, birlikte 239 çocuğun ebeveynlerinin yaşadığı ebeveynlik stresini karşılaştırılmıştır. Nörogelişimsel bozukluğu olan çocukların ebeveynleri, daha çok ebeveynlik stresini normal gelişimsel gösteren çocukların ebeveynlerine göre daha fazla deneyimlemektedirler. Her ne kadar otizm ve DEHB tanısı alan çocukların ebeveynleri ebeveynlik stresinin en yüksek puanlarını bildirirse de, aynı zamanda özel öğrenim güçlüğü ve dil bozukluğu olan çocukların ebeveynleri normal gelişim gösteren çocukların ebeveynleriyle karşılaştırıldığında daha yüksek ebeveyn stresi bildirmişlerdir. Ayrıca, IQ seviyesinin ya da duygusal ve davranışsal sorunların ebeveynlik stresinin daha yüksek seviyeleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu çalışma, farklı tipte nörogelişimsel bozukluğu olan çocukların hem anne hem de babalarının ebeveynlerinin streslerini azaltma ve yaşam kalitelerini artırma bilgi ve becerileri ile güçlendirmek için müdahale ve kaynak sağlanması gerektiğini göstermektedir.

Da Paz ve meslektaşları (2018) Otizm spektrum bozukluğu tanısı alan bir çocuğa sahip olmanın psikolojik olarak düzeltilmesi, ebeveynlerin ruh sağlığı için önemli etkilere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan boylamsal çalışmada, otizmlili çocuk sahibi olan 90 annede tanıya yönelik psikolojik sıkıntı ve iyi oluş ölçümlerine maternal uyum arasındaki ilişki incelenmiştir. 30 maddelik yeni bir ölçeğin kullanıldığı çalışmada, "Otizmin Tanısına Uyum". kabul, kendini suçlama ve umutsuzluk alt boyutları ele alınmıştır. Kabul, düşük depresif semptomlarla, kesitsel ve zamanla ilişkili olduğu için koruyucu bir yanıt olarak gözükmektedir. Bununla birlikte, 18 aydan fazla bir süre boyunca kendini suçlama ve umutsuzluğa sahip olan anneler, bu süre zarfında ruh sağlığının kötüleşmesi ve yaşamdan duyulan memnuniyetin düşüşünü bildirmiştir.

Davis ve Kiang (2018), otizmlili bir çocuğun bakımını ve yetiştirilmesinin stres yükünü arttıran bir unsur olduğunu ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda, ebeveynler

tarafından etkili bir destek sağlamak için kullandıkları baş etme stratejilerini incelenmesinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. ABD'de dinin yaygınlığı göz önüne alındığında, dini başa çıkmayı otizmli çocukların ebeveynleri arasında iyi olma potansiyelinin bir göstergesi yapmış oldukları çalışmada ele alınmıştır.. Kırk yedi anne, ebeveyn stresi, psikolojik iyi oluş, sosyal destek, pozitif dini baş etme ve maneviyat değişkenlerine ilişkin anketlere yanıt vermişlerdir. Regresyon analizleri, stresin ebeveyn iyi oluşunu anlamlı bir şekilde yordadığını, ancak dini başa çıkma, sosyal destek ve maneviyatın ana veya etkileşimli herhangi bir etki göstermediği saptanmıştır. Otizmli çocukların ebeveynleri arasında dindarlığın bir potansiyel kaynağı olarak potansiyel rolünü ilerleyen çalışmalarda incelenebileceği bu çalışmada da ifade edilmektedir.

Doley ve meslektaşları (2014) annelerin çocukların eğitim gereksinimlerine dair anlayışlı olup olmadıklarını ve çocukların okul öncesi dönemlerinde anne ile bağlanma düzeylerini inceledikleri çalışmada, Çocuk zeka düzeyi ve annelerin çocuklarına karşı yeterliliği incelenmiştir. Çalışmaya 39 otizmtanı konulmuş erkek çocuğun anneleri katılmıştır.. Sonuçlara göre annelerin anlayışı ve çocuklarına güvenli bağlanma durumunun okul öncesi çağıdaki çocuklar ve anneleri arasındaki ilişkinin duygusal niteliği, çocuklara eğitim planlarını 4.5 ve 8.5 yıl sonra da etkisi olduğu saptanmıştır.

Du Preez ve Lubbe-De Beer (2013) tarafından yapılan çalışmada, otizm teşhisi konmuş bir çocuğun annesi olmanın sonuçlarını incelemek üzerinedir. Annenin çocuğun durumuna yönelik tutumu ve duygusal zekâ düzeyleri incelenmiştir. Annelerle yapılan görüşmelerle ve anket çalışmasıyla annelerin ifadeleri duygusal zekâ değişkeni bakımından incelenmiştir. Anneler tarafından yorumlanan deneyimler, annenin ebeveynlik ve eğitim konusunda optimistik, gerçekçi ve göze çarpan bir görüş sergilediğini göstermektedir. Annenin, çocuğun yaşadığı ve geleceği ile birlikte yaşadığı engelliliğe ilişkin anlayışı ve iç görüyü gösterdiği ayrıca saptanmıştır.

Halstead ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, annelerin gelişimsel yetersizlikleri olan çocuklarının davranış problemlerinden ne ölçüde etkilendiğini incelemektedir Annelerin direncin koruyucu veya telafi edici bir faktör olarak işlev görüp görmediği bu çalışmada incelenmektedir. Çalışmada, annelerin dirençli ya da esnek olmasının otizm spektrum bozukluğu olan çocukların annelerinde duruma ilişkin telafi edici veya olumsuz etkisi olan unsurlar olduğu saptanmıştır.

Halstead ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, zihinsel ve gelişimsel yetersizliği olan çocukların sergilediği davranışsal ve duygusal problemler, hem kesitsel hem de boylamsal araştırmalarda aile üyeleri için önemli stres faktörleri olarak daha önce incelendiği vurgulanmıştır. Yapılan bu çalışmada da aile üyelerinin davranışsal ve duygusal sorunlardan ne ölçüde etkilendiği incelenmiştir. Bu çalışmada algılanan sosyal desteğin, olumlu algıların veya baş etme tarzının bu değişkenliğin bir kısmını açıklayıp açıklamayacağını ve özellikle bu üç değişkenin koruyucu faktör olarak işlev görüp görmediği araştırılmıştır. Zihinsel engelliliği olan dört ila 18 yaşları arasındaki çocuğun anneleri, kesitsel bir araştırmaya katılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda, algılanan sosyal desteğin koruyucu bir faktör olarak işlev gördüğü - çocuk davranışsal ve duygusal sorunlar ile anne depresyonu, yaşam doyumu ve olumlu duygu arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, başa çıkma yöntemlerinin koruyucu bir faktör olduğu saptanmıştır. Sonuç: Ebeveyn müdahaleleri yoluyla, özellikle davranışsal ve duygusal sorunları olan çocukların ailelerinde sosyal destek oluşturmak, engelli çocuk sahibi annelerin iyilik halini arttırabileceği düşünülmektedir.

Hickey ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, otizm spektrum bozukluğu tanısı alan çocuk yetiştirirken karşılaşılan zorlukların, olumlu ve olumsuz sosyal değişimler neticesinde ebeveynlerin psikolojik iyi oluşu ile ilişkisi olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan annelerin ve babaların annelerinin ve babalarının bildirdiği pozitif ve negatif sosyal değişimlerin türleri ve kaynakları ile ebeveynlerin depresyon belirtileri arasındaki ilişki incelenmiştir (5-12 yaş, % 85'i erkek). . Sonuçlara göre. Babalar, annelerden az negatif, aile, arkadaş ve sağlık çalışanlarıyla sosyal değişimler bildirdiler. Kişinin eşiyile pozitif ve negatif sosyal değişimler ebeveynlerin depresif belirtileri ile ilişkili bulunmuştur.

Hollowood ve meslektaşları (2018), hamile anne adayları için otizm spektrum bozukluğu tanısı konulacak bir çocuk sahibi olma olasılığını tahmin edebilecek bir araştırmanın daha önce yapılmadığı belirtilmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda bir annenin otizmlili bir çocuğu varsa, otizmlili ikinci bir çocuğa sahip olma riskinin ~% 18.7 (Yüksek Risk), genel popülasyonda otizm riski ~% 1,7 (Düşük Risk) olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmada, hamile annelerin biyokimyasal yollarının metabolitleri, metabolik profili ile otizmlili bir çocuk sahibi olma riskinin incelenmesidir.

Daha önce otizmlı bir çocuğu olan hamile anneler, çocuklarının tanısı olsun ya da olmasın çocuklarının tanısına göre iki gruba ayrılmıştır. Daha sonra bu anneler, daha önce otizmlı bir çocuğu olmayan bir grup kontrol anneleriyle karşılaştırılmıştır. Yüksek Risk kategorisinde toplam 107 anne ve Düşük Risk kategorisinde 25 anne vardı. Yüksek Risk kategorisi, otizm grubunda 29, normal gelişim gösteren çocuk sahibi olan grubunda 78 anneye ayrıldı. Bulgulara göre, Metabolik sonuçlar, Yüksek Riskli anneler arasında bir otizm gebelik sonucunun tahmin edilmesinin mümkün olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, metabolik profil, bir annenin Yüksek Risk grubuna (% 18.7 risk) veya Düşük Risk grubuna (% 1,7 risk) girip girmediğine dair % 90 duyarlılık göstermektedir. Bu ölçümlere dayanarak, bir çocuğa otizm tanısı konularak 3 yaşına geldiğinde gebelik sırasında saptanması mümkün değildir. Ancak, folat bağımlı metabolitlerindeki farklılıklar risk düzeyinin göstergesi (Yüksek Risk: 18.7) olarak saptanmıştır.

Kuru ve Piyal (2018) tarafından yapılan çalışmada, otizmin görülme sıklığını incelerken, bu bozukluklar aile üyelerinin yaşamlarını da etkilediğinden, çocuklar ebeveynlerinden bağımsız olarak düşünülmemesi gerektiğini öne sürmektedirler. Engelli bir çocuğa sahip olmak, aile ve arkadaşlarla olan ilişkileri ve ailelerin sosyal ve iş hayatını etkilemektedir. Bu ailelerin yaşam kalitesi, maddi durumu, sağlık, aile üyelerinin desteği, değerler, meslek, aile ilişkileri ve gelişimsel engellerin bireysel destek boyutları açısından daha önceki çalışmalarda da incelenmektedir.. Bununla birlikte, otizmlı çocukların anne babalarının algıladıkları sosyal destek ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki konusunda çok az çalışma vardır ve bunların hiçbiri Türkiye'de uygulanmamıştır. Bu çalışmada otizmlı çocukların anne babalarının algıladıkları sosyal destek ve yaşam kalitesini saptamak ve ilgili faktörleri araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, araştırma çalışmalarına katılmayı kabul eden 90 ebeveynden oluşmaktadır. Çalışmaya alınan katılımcılar arasında 90 ebeveyn (31 anne, 59 baba) vardı. On sekiz çocuğun hem anne hem de baba katılımı sağlanmıştır. Veri toplamada sosyo-demografik bir form, EUROHIS Yaşam Kalitesi Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Bulgular: yaşam doyumu ortalama skor 26.17 ± 4.91 idi ve algılanan sosyal destek ortalamaları 51.06 ± 20.6 olarak bulunmuştur. Yaşam doyumu ve algılanan sosyal destek skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.524$, $P = 0.000$). Babaların iş durumuna göre

yaşam doyumu ve algılanan sosyal destek puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sonuçlara göre otizmlili çocukların ebeveynlerinin aile deneyimleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır ve bunları desteklemek için uygun müdahalelerin geliştirilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Otizmlili çocukların ailelerini desteklemek ve anlamak, onların deneyimleri, hemşireleri, doktorları ve sağlık profesyonelleri sağlık sonuçlarını olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Mihaila ve Hartley (2018) tarafından yapılan çalışmada, ebeveyn uyku kalitesinin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların davranış problemleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. 176 ana baba çiftinden oluşan bir örneklemede 14 günlük takip yapılmıştır. Otistik spektrum bozukluğu olan çocuk ve anne ve baba arasındaki davranış bozukluğu düzeyine ilişkin uyku kalitesinin etkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre, çocuklarla ilgili stres faktörleri, yetersiz uyku kalitesi olan bir günün ardından annelerin duygularında daha fazla ve babaların duyguları üzerinde daha az etkiye sahip bulunmuştur. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinde uyku kalitesini artırmaya yönelik müdahaleler, ebeveyn psikolojik iyi oluşu üzerinde önemli etkilere sahip olabileceği düşünülmektedir.

Pepperell ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını, otizm spektrum bozukluğu olan bir çocuğu yetiştirme arasındaki ilişkiyi incelemeyi araştırmayı amaçlamıştır. Erken müdahaleye katılan otizmlili çocukların anneleri (N = 10) ve babaları (N = 9), otizmlili çocuk yetiştirme deneyimlerini inceleyen yarı yapılandırılmış bir görüşme ile değerlendirilmiştir. Her iki cinsiyet de, problem odaklı baş etme stratejilerini benimsediklerini bildirmişlerdir. Daha fazla anne, duygu odaklı stratejilere katılmayı ve duygusal ve pratik destek için sosyal desteğe erişmeyi bildirmiştir. Geleneksel cinsiyet rollerinin varlığı, annelerin ve babaların farklı baş etme stratejilerini nasıl benimsediklerini anlamada potansiyel olarak önemli bir faktör olduğu bu çalışmada da saptanmıştır.

Peters-Scheffer ve meslektaşlarının (2012) yapmış oldukları çalışmada, anne stresini ve anne stresini tahmin eden çocuk değişkenlerini belirlemek için, otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel engelli çocukların 104 annesi, Ebeveyn Stres İndeksi iki yıl boyunca her altı ayda bir Ölçmüşlerdir. Anne stresini öngören çocuk özellikleri, davranışsal esneklik ve sosyal etkileşimler ele alınmıştır. Bununla birlikte, bu faktörler,

Çocuk Davranış Kontrol Listesinde ölçülen çocukların duygusal ve davranışsal sorunları ile birlikte analiz edildiğinde anne stresini yordamadığı saptanmıştır. Duygusal olarak tepkisel davranış, geri çekilme davranışı ve dikkat sorunları alt ölçekleri, anne stresindeki varyansın üçte birini açıklamaktadır. Bu çalışma, anne stresi ile çocukların gelişim yaşı ve IQ, dil gelişimi, adaptif davranış, otizm tipi, çevre ve kişilere karşı davranışsal esneklik, ortak ilgiyi başlatmak ve yanıt vermek, davranışsal istekleri başlatmak ve bunlara yanıt vermek arasında hiçbir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Sonuçlara göre ebeveyn stresinin klinik ve klinik dışı norm grupları, çalışmanın kısıtlamaları ve klinik uygulama ile ilişkili olarak ele alınmıştır.

Pruitt ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, otizm spektrum bozukluğu olan bir çocuğun annelerinde geniş otizm fenotipi ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiden sorumlu mekanizmaları incelemeyi amaçlamıştır. Otizm spektrum bozukluğu olan ve 2-16 yaşları arasında çocuğu olan toplam 98 anne, annenin geniş otizm fenotipi, çocuk davranış problemleri, romantik ilişki doyumu, arkadaş desteği, aile desteği ve anne depresif belirtileri değerlendirmelerine ilişkin anket çalışmasına dahil edilmiştir. Elde edilen bulgular, maternal geniş otizm fenotipindeki sosyal anormallikler ile maternal depresif semptomlar arasındaki ilişkinin anlamlı bir arabulucu olduğunu, daha geniş otizm fenotipi sosyal anormalliklerin daha düşük ilişki doyumlarıyla ilişkili olduğunu ve bunun da depresif belirtilerin artması ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Çocuk davranış sorunları, artmış depresif belirtilerle doğrudan ilişkili bulunmuştur.

Rauf ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, çocuk özellikleri (otizm belirti şiddeti, adaptif davranışlar ve problemler) ile anne ve baba arasındaki ilişkiyi inceleme amaçlanmıştır. Metodoloji: Otizmi olan çocukların 186 ebeveyninin (anne = 103, baba = 83) örnek amaçlı toplanması için kesitsel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Otizm belirti şiddetini değerlendirmek için, çocukluk otizm derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Uyarlayıcı davranışlar ve problemler, Adaptif davranış ölçeği ile güç ve güçlükler anketi kullanılmasıyla belirlenmiştir. Sonuçlara göre, Artan otizm semptom şiddeti, problemler ve zayıf uyumsal davranışlar anne stresine ve anne stres düzeyini açıklamaktadır. Bununla birlikte, Problemler, annelik stresinde otizmin semptom şiddeti ve zayıf uyumsal

davranışlar ile daha fazla katkıda bulunmaktadır. Otizm semptom şiddeti, baba stresinde anlamlı bir değişken olarak saptanmıştır. Otizm özelliklerinin, annenin ve baba stresin etkileşimini anlamak için büyük bir ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.

Sharabi ve Maron-Golan (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveyn katılımı, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların gelişiminde kritik bir rol oynadığı ve çocukların gelişim ve eğitimsel sonuçlarını destekleyebileceği öne sürülmektedir. Yapmış oldukları çalışmada, Otizm spektrum bozukluğunda sosyal destek ve eğitim düzeyine sahip çocukların anne ve babalarını katılım düzeyleriyle ilişkili olarak karşılaştırmayı amaçlamıştır. Katılımcılar arasında 2 ila 7 yaşlarında otizm tanısı almış çocuğun 107 ebeveynin (61 anne, 46 baba) katılımı sağlanmıştır. Üç araç ebeveynlerin katılımını, algılanan sosyal desteği ve eğitim seviyeleri ölçülmüştür. Annelerin varsaydığı gibi, anneler babalara göre daha yüksek düzeyde sosyal destek bildirmişlerdir.

Sotgui ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan bu çalışmada anne baba tutumları, bağlanma biçimleri, sosyal ağlar ve Otizm Spektrum Bozukluklarında yer alan bazı psikolojik süreçleri incelemek için kültürler arası bir yaklaşım kullanmışlardır. Elli iki çocuk (4-11 yaşları arasında) 30 İtalyan (15'i OSB ve 15 kontrol) ve 22 Kübalı (11'i OSB ve 11'i kontrol grubu olmak üzere) çalışmaya katılmıştır. Sonuçlara göre, iki sosyal grup arasında çocukların sosyal ağlarının yapısı ve çocuklarına yönelik ana baba tutumları açısından anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, anne-çocuk bağlanma ilişkisi ve çalışma katılımcılarının bilişsel ve duygusal işlevlerin kültürden bağımsız olduğu sonucu elde edilmiştir.

Wang ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının otizm spektrum bozukluğu olan Çin anne-babalarının yaşam kalitesini ve çocuk sosyal bozukluğu ve çocuk bakım yükü ile ilişkisini değerlendirilmiştir. Katılımcılar 406 çocuk ve tipik olarak gelişmekte olan çocuklu 513 aileyi içermektedir. Bulgular, OSB grubundaki anne babaların grubunda ebeveynlere göre daha düşük bir yaşam kalitesine sahip olduğunu, buna karşılık otizm tanısı çocukların sadece annelerinin normal gelişim gösteren çocuklardan daha fazla çocuk bakım yükü yaşadığını göstermektedir. Yaşamın daha düşük ebeveyn kalitesi, çocukların daha yüksek sosyal bozukluğu ile ilişkili bulunmuştur. Çocuk sosyal

bozukluğu, anne baba yaşam kalitesi ve ocuk bakım yükü arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmak için arabuluculuk analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular, ocuk bakım yükünün, çocuğun sosyal bozukluğunun anne yaşam kalitesi üzerindeki etkisine aracılık ederken, babalar üzerinde aracılık etkisinin olmadığını göstermiştir. Çocukların sosyal bozukluğunun, hayatın ebeveyn niteliğini farklı Şekillerde etkilediğini göstermektedir.

Wayment ve Brookshire (2018) tarafından yapılan çalışmada, keder ve genel sıkıntı reaksiyonlarının annelerin çocuklarının otizm teşhisine karşı tepkilerini ve bu iki reaksiyon tipinin kendine özgü belirleyicileri olup olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada, 362 anneden toplanan veriler üzerinde hiyerarşik regresyon analizleri yapılmıştır. Anneler ağırlıklı olarak yüksek eğitimli ve evlidir. Yas reaksiyonları otizmin bir kayıp ve adaletsiz olarak algılanması ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Annelerin psikolojik iyi oluşu, çocuklarının saldırgan davranışları, kimlik belirsizliği ve daha az sosyal destek raporları ile pozitif ilişkili bulunmuştur.

Yamada ve meslektaşlarına (2007) göre yapılan daha önce yapılan birkaç çalışmada, otistik çocukların ebeveynlerinin daha yüksek stresle karşı karşıya olduğunu bildirilmiştir, ancak az sayıda çalışma, otistik bozukluktan ziyade yaygın gelişimsel bozuklukları olan çocukların evde bakımına ilişkin stresi incelemiştir. Bu nedenle, bu çalışmanın amaçları (i) yaygın gelişimsel bozukluk tanısı alan çocuklarına bakan ebeveynlerin duygusal stres düzeyini değerlendirmek (ii) duygusal stres düzeylerini incelemek olarak belirtilmiştir. Katılımcılar yaygın gelişimsel bozukluk tanısı alan 158 ocuk (147'si otistik bozukluk, 35'i Asperger bozukluğu ve 81'i belirtilmemiş) olan 147 aileden (147 anne ve 122 baba) oluşmaktadır. Çocukların düzeyi, Yaygın Gelişim Bozukluğu-Otizm Derneği Japonya Derecelendirme lği (PARS) aracılığıyla değerlendirmiştir. Annelerin ortalama stres skoru Japonya'daki genel popülasyondaki kadınlardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Aşamalı oklu regresyon sonuçlarına göre, annelerin duygusal stresinin, Nörotisizm ve Uyumluluk, eş tarafından algılanan Kontrol ve ocukların PARS puanının kişilik özellikleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Çalışma Grubu

Araştırmada, seçkisiz örneklem yöntemi yapılarak, katılımcılar çocuklarının engellilik türlerine göre gruplara ayrılmıştır. 100 annenin katıldığı çalışmada 50 annenin çocuğu otizm tanısı almış; 50 annenin ise çocuğu otizm dışında bir engellilik türü tanısı almıştır. Çocukların yaş aralığı 0-15 yaş arasındadır. Araştırmanın dahil olma ve dışlama kriterleri aşağıdaki gibidir:

- Okuryazar olması
- 0-15 yaş arası engellilik tanısı almış çocuk sahibi olması

Dışlama kriterleri ise

- Okur-yazar olmayanlar
- 15 yaşından büyük engellilik tanısı almış çocuk sahibi olması
- Engellilik tanısı almayan çocuk sahibi olması

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları aşağıda listelenmiştir.

- Demografik Bilgi Formu
- Schutte Duygusal Zeka Ölçeği
- Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği

3.2.1. Sosyodemografik Veri Formu

Katılımcılara, araştırmacı tarafından daha önce yapılan benzer çalışmalarda kullanılan kişisel bilgi formları incelenerek oluşturulan ve kişisel bilgilerini toplamaya yönelik verilen bilgi formudur. Kişisel ve demografik bilgi formunda katılımcıların, yaş, yaşamının büyük bir bölümünü geçirdikleri yer, medeni durum, eğitim düzeyi, ekonomik düzey, meslek bilgilerinin toplanması amaçlanmıştır.

3.2.2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeği

Schutte, Malouff, Hall, Haggerty, Cooper, Golden ve Dornheim tarafından geliştirilen 33 maddelik Schutte Duygusal Zeka Ölçeği, Austin, Saklofese, Huang ve McKenney tarafından 41 madde olarak yeniden Düzenlenmiştir. Arkun Tatar1 , Serdar Tok2 , Gaye Saltukoğlu 2011 yılında testin Türkçe geçerlilik güvenirlik çalışmasını

yapmışlar ve uygunluğunu incelemişlerdir. Test uygulanırken katılımcıların 41 maddelik sorulardan oluşan ölçekte maddelere uygun olarak işaretlemeleri gereken seçenekler sunulur. Bu seçenekler kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, fikrim yok, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorumdur.

3.2.3. Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği

Gözlerden Zihin Okuma Testi (Gözler Testi) Baron-Cohen ve arkadaşları (1999, 2001) tarafından geliştirilmiş ve sosyal biliş ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda sıklıkla kullanılmıştır (Lee ve ark. 2005, Murphy 2006, Bora ve ark. 2006, Fertuck ve ark. 2009). Gözler testinin, Zihin Kuramı'nın (ZK) önemli bir yönü olan "zihin okuma" yetilerini değerlendirdiği düşünülmektedir (Baron-Cohen ve ark. 2001). ZK kavramı ilk olarak, şempanzelerin türdeşlerinin zihinsel Gözlerden Zihin Okuma Testi zihin kuramı ve emosyon tanıma yetilerini değerlendirmede en sık kullanılan testlerden biridir. Özgün test, kişilerin sadece göz çevresini gösteren 36 ayrı resimden oluşur. Denekten gördüğü resimdeki kişinin zihinsel durumunu en iyi tanımlayan seçeneği işaretlemesi istenir. Gözlerden Zihin Okuma Testi'nin Türkçe uyarlaması güvenilir bulunmuştur. Eğitim yanıt dağılımında önemli değişkendir. Test 32 soruluk hali ile erişkinlerde zihin kuramı ve emosyon tanıma yetilerini değerlendirmede kullanılabilir. Araştırmada Kullanılan

3.3. Veri Analiz Yöntemleri

Araştırma, betimleyici, karşılaştırmalı ve ilişkisel analizleri içeren veri analiz yöntemlerini kapsamaktadır. Katılımcılara verilen anketlerden elde edilen verilerin betimlenmesi ve karşılaştırılması yapılarak araştırma soru ve hipotezleri doğrulanmıştır. Yapılan normallik testi doğrultusunda çalışmada kullanılacak parametrik olmayan ölçümlerin uygulanması gerekliliği tespit edilerek, betimleyici ve karşılaştırma analizleri için frekans dağılımı ve puan ortalamalarını incelemek için varyans analizleri yapılmıştır.. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 24 programı kullanılmıştır. Hipotez testlerin uygulamasında normal dağılım varsayımları dikkate alınmış ve farklılıkların belirlenmesinde Mann Whitney U testi, Bağımsız Örneklem T Testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki düzeylerini belirlemek için Spearman Korelasyon analizi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma değişkenlerini ölçmek amacıyla katılımcılara verilen anketlerden elde edilen puanların demografik ve klinik değişkenlerle karşılaştırılması ile araştırma değişkenlerinin birbirleri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada güvenilirlik düzeyi %95 olarak alınmıştır. Çalışmada, 15 yaşa kadar otizm ve otizm dışı engele sahip çocukların sosyo-demografik özellikleri ve annelerinin ölçek puanlarına ilişkin bulguları yer almaktadır.

4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Araştırmada, katılımcıların “Sosyodemografik Bilgi Formu”na vermiş oldukları yanıtlardan oluşan değişken ve gruplarına ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

N=100		n	%
Çocuğun Yaşı	<9 Yaş	57	57
	≥9 Yaş	43	43
Çocuğun Cinsiyeti	Erkek	61	61
	Kadın	39	39
Çocuğun Tanısı	Otizm	50	50
	Otizm Dışı	50	50

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının yaş ortalaması 9 olup, 9 yaş altında çocuğu olan 57 (%57) anne, 9 yaş ve üstünde çocuğu olan 43 (%43) anne vardır. 61 (%61) annenin çocuğunun cinsiyeti erkek ve 39 (%39) annenin çocuğunun cinsiyeti ise kadındır. Çocuğu otizmli olan 50 (%50) anne, çocuğu otizm dışı engele sahip olan 50 (%50) annenin araştırmaya katıldığı gözlenmiştir.

4.2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Annelerin gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut, gözlerden zihin okuma ölçek puanlarına yönelik Kolmogorov Smirnov normal dağılım testi uygulanmış olup, $p > 0,05$ olduğundan gözlerden zihin okuma ölçek puanların normal dağılım gösterdiği gözlenmiştir.

Tablo 2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

N=100		Ort.	S. Sapma	Min	Max	p
Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	42,44	7,67	14	56	0,01
	Duyguların Kullanımı	18,87	3,28	12	28	0,03
	Duyguların Değerlendirilmesi	33,32	6,21	17	49	0,03
	Schutte Duygusal Zekâ	138,98	18,23	78	172	0,052*
Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği	Gözlerden Zihin Okuma	17,33	5,37	5	26	0,00

p= Kolmogorov-Smirnov Test Sonucu

Araştırmaya katılan annelerin iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi puan ortalamasının 42,44, duyguların kullanımı puan ortalamasının 18,87, duyguların değerlendirilmesi puan ortalamasının 33,32, Schutte duygusal zekâ puan ortalamasının 138,98 olduğu; annelerin gözlerden zihin okuma puan ortalamasının 17,33 olduğu gözlenmiştir.

4.3. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan annelerin gözden geçirilmiş Schutte duygusal zeka ölçeği ve alt boyut puanları ile gözlerden zihin okuma puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği		Gözlerden Zihin Okuma
İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	r	0,15
Duyguların Kullanımı	r	0,22*
Duyguların Değerlendirilmesi	r	0,16
Schutte Duygusal Zekâ	r	0,23*

*p<0,05

Annelerin gözlerden zihin okuma puanı ile iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi ($r=0,15$), duyguların değerlendirilmesi ($r=0,16$) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir ($p>0,05$).

Annelerin gözlerden zihin okuma puanı ile duyguların kullanımı puanı ($r=0,22$), Schutte duygusal zekâ puanı ($r=0,23$) arasında aynı yönde ve çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

4.4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının cinsiyetlerine göre gözden geçirilmiş Schutte duygusal zeka ölçeği ve alt boyut puanları ile gözlerden zihin okuma puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	Çocuğun Cinsiyeti	n	r	Gözlerden Zihin Okuma
İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	Erkek	61	r	0,04
	Kadın	39	r	0,27
Duyguların Kullanımı	Erkek	61	r	0,10
	Kadın	39	r	0,41**
Duyguların Değerlendirilmesi	Erkek	61	r	0,07
	Kadın	39	r	0,27
Schutte Duygusal Zekâ	Erkek	61	r	0,12
	Kadın	39	r	0,36*

*p<0,05, **p<0,01

Gözlerden zihin okuma puanı ile iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi puanı arasındaki korelasyonda; erkek çocuğu olan anneler arasında ve kız çocuğu olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duyguların kullanımı puanı arasındaki korelasyonda; erkek çocuğu olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, kız çocuğu olan anneler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duyguların değerlendirilmesi puanı arasındaki korelasyonda; erkek çocuğu olan anneler arasında ve kız çocuğu olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile Schutte duygusal zekâ puanı arasındaki korelasyonda; erkek çocuğu olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, kız çocuğu olan anneler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

4.4. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının tanısına göre gözden geçirilmiş Schutte duygusal zeka ölçeği ve alt boyut puanları ile gözlerden zihin okuma puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut Puanları ile Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	Çocuğun Tanısı	n		Gözlerden Zihin Okuma
İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	Otizm	50	r	0,12
	Otizm Dışı	50	r	0,22
Duyguların Kullanımı	Otizm	50	r	0,25
	Otizm Dışı	50	r	0,13
Duyguların Değerlendirilmesi	Otizm	50	r	0,01
	Otizm Dışı	50	r	0,25
Schutte Duygusal Zekâ	Otizm	50	r	0,17
	Otizm Dışı	50	r	0,30*

*p<0,05

Gözlerden zihin okuma puanı ile iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi puanı arasındaki korelasyonda; çocuğu otizimli olan anneler arasında ve çocuğu otizm dışı engeli olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duyguların kullanımı puanı arasındaki korelasyonda; çocuğu otizimli olan anneler arasında ve çocuğu otizm dışı engeli olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duyguların değerlendirilmesi puanı arasındaki korelasyonda; çocuğu otizimli olan anneler arasında ve çocuğu otizm dışı engeli olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile Schutte duygusal zekâ puanı arasındaki korelasyonda; çocuğu otizimli olan anneler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, çocuğu

otizm dışı engeli olan anneler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

4.5. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının cinsiyetlerine göre gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut, gözlerden zihin okuma ölçek puanlarının farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 6. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

N=100				Çocuğun Cinsiyeti	n	Ort.	Sıra Ort.	Test İst.	p
Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	Halinin	Erkek	61	42,61	50,77	Z	-0,117	0,91
			Kadın	39	42,18	50,08			
	Duyguların Kullanımı		Erkek	61	19,00	51,50	Z	-0,434	0,66
			Kadın	39	18,67	48,94			
	Duyguların Değerlendirilmesi		Erkek	61	33,56	50,66	Z	-0,071	0,94
			Kadın	39	32,95	50,24			
	Schutte Duygusal Zekâ		Erkek	61	139,93	52,21	T	0,653	0,52
			Kadın	39	137,49	47,82			
Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği	Gözlerden Zihin Okuma		Erkek	61	17,77	53,16	Z	-1,151	0,25
			Kadın	39	16,64	46,33			

Z: Mann Whitney U Testi, T: Bağımsız Örneklem T Testi

Erkek çocuğu olan annelerin, kız çocuğu olan annelere kıyasla iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi, duyguların kullanımı, duyguların değerlendirilmesi, Schutte duygusal zekâ ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiş olup, annelerin çocuklarının cinsiyetlerine bağlı olarak gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Erkek çocuğu olan annelerin, kız çocuğu olan annelere kıyasla gözlerden zihin okuma ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiş olup, annelerin çocuklarının

cinsiyetlerine bağılı olarak gözlerden zihin okuma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

4.6. Çocuğun Yaşına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının yaşlarına göre gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut, gözlerden zihin okuma ölçek puanlarının farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7. Çocuğun Yaşına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

N=100		Çocuğun Yaşı	n	Ort.	Sıra Ort.	Test İst.		p	
Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	<9 Yaş	57	42,12	49,93	Z	-0,227	0,82	
		≥9 Yaş	43	42,86	51,26				
	Duyguların Kullanımı	<9 Yaş	57	19,28	54,96	Z	-1,779	0,08	
		≥9 Yaş	43	18,33	44,59				
	Duyguların Değerlendirilmesi	<9 Yaş	57	33,63	53,51	Z	-1,197	0,23	
		≥9 Yaş	43	32,91	46,51				
	Schutte Duygusal Zekâ	<9 Yaş	57	140,16	54,12	T	0,742	0,46	
		≥9 Yaş	43	137,42	45,70				
	Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği	Gözlerden Zihin Okuma	<9 Yaş	57	17,95	53,74	Z	-1,288	0,20
			≥9 Yaş	43	16,51	46,21			

Z:Mann Whitney U Testi, T: Bağımsız Örneklem T Testi

9 yaş altında çocuğu olan annelerin, 9 yaş ve üstünde çocuğu olan annelere kıyasla iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi ortalama puanlarının daha düşük olduğu; duyguların kullanımı, duyguların değerlendirilmesi, Schutte duygusal zekâ ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiş olup, annelerin çocuklarının yaşlarına bağılı olarak gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

9 yaş altında çocuğu olan annelerin, 9 yaş ve üstünde çocuğu olan annelere kıyasla gözlerden zihin okuma ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiş olup,

annelerin çocuklarının yaşlarına bağlı olarak gözlerden zihin okuma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

4.7. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının tanısına göre gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut, gözlerden zihin okuma ölçek puanlarının farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 8. Çocuğun Tanısına Göre Annelerin Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği Ve Alt Boyut, Gözlerden Zihin Okuma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

N=100		Çocuğun Tanısı	n	Ort.	Sıra Ort.	Test İst.	p	
Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	İyimserlik/Ruh Halinin Düzenlenmesi	Otizm	50	41,26	47,93	Z	-0,887	0,38
		Otizm Dışı	50	43,62	53,07			
	Duyguların Kullanımı	Otizm	50	19,12	53,71	Z	-1,113	0,27
		Otizm Dışı	50	18,62	47,29			
	Duyguların Değerlendirilmesi	Otizm	50	33,58	52,56	Z	-0,712	0,48
		Otizm Dışı	50	33,06	48,44			
	Schutte Duygusal Zekâ	Otizm	50	138,38	51,09	T	-0,328	0,74
		Otizm Dışı	50	139,58	49,91			
Gözlerden Zihin Okuma Ölçeği	Gözlerden Zihin Okuma	Otizm	50	18,32	55,40	Z	-1,693	0,09
		Otizm Dışı	50	16,34	45,60			

Z:Mann Whitney U Testi, T: Bağımsız Örneklem T Testi

Çocuğu otizimli olan annelerin, çocuğu otizm dışı engeli olan annelere kıyasla iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi, Schutte duygusal zekâ ortalama puanlarının daha düşük olduğu; duyguların kullanımı, duyguların değerlendirilmesi ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiş olup, annelerin çocuklarının tanısına bağlı olarak gözden geçirilmiş Schutte duygusal zekâ ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Çocuğu otizimli olan annelerin, çocuğu otizm dışı engeli olan annelere kıyasla gözlerden zihin okuma ortalama puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiş olup, annelerin

çocuklarının tanısına bağlı olarak gözlerden zihin okuma puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulguların, literatürde yer alan diğer çalışmalardaki sonuçlarla birlikte değerlendirilmesi, sınırlılıklar ve yeni çalışmalar için öneriler yer almaktadır.

5.1. Duygusal Zeka ve Zihin Okuma Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada ilk olarak, otizm ve otizm dışı engellilik tanısı alan çocukların demografik değişkenlerine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada 0-15 yaş arasında olan çocukların 9 yaşından küçük olanlarının oranı 9 yaşından büyük olanlara göre az bir farkla daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca, erkek çocuklarının oranı kızlara göre daha fazla bulunmuştur. Otizm ve otizm dışı engellilik türü dağılımı ise birbirine eşittir. Otizm dışı engellilik türü altında zihinsel engellilik, özgül öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma bozuklukları ve yaygın gelişimsel bozukluk olarak saptanmıştır.

Araştırmanın bir sonraki adımında duygusal zeka alt boyutları olan iyimserlik, duyguların kullanımı, duyguların değerlendirilmesi ile gözlerden zihin okuma skorlarının ortalaması verilmiştir. Duygusal zeka alt boyutlarından iyimserlik alt boyutu puan ortalamasının duyguların kullanımı ve duyguların değerlendirilmesi alt boyutlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan ilişki analize göre, duyguların kullanımı ve duygusal zeka toplam skorunun gözlerden zihin okuma ile zayıf düzeyde pozitif ve anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu durumun, kişilerin diğer insanların duygularını anlayabilme kabiliyetlerini gösteren gözlerden zihin okuma ile duygusal zeka bileşenlerinden biri olan empati arasındaki ilişkiyi vurgulamak açısından tutarlı olduğu düşünülmektedir.

Çocukla ilgili demografik değişkenler arasında yer alan, çocuğun cinsiyeti değişkeni bakımından annelerin duygusal zeka alt boyutları ve gözlerden zihin okuma puanları karşılaştırıldığında, kız çocukları olan annelerin gözlerden zihin okuma skorlarının duyguların kullanımı ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde, annelerin duygusal zeka toplam skorlarının kız çocuğu olanlarda gözlerden zihin okuma ile pozitif yönlü ilişkili olduğu bulunmuştur.

Çocuğun tanısı değişkeni bakımından duygusal zeka alt boyutlarının karşılaştırılması sonucunda otizm dışı engellilik tanısı alan çocukların annelerinin gözlerden zihin okuma skorlarının toplam duygusal zeka puanı ile pozitif yönlü ilişkili olduğu saptanmıştır.

Karşılaştırma analizleri sonuçlarına göre çocuğun cinsiyeti, yaşı ve tanısı bakımından annelerin duygusal zeka alt boyutları ve gözlerden zihin okuma puanlarının anlamlı ilişkisi olmadığı saptanmıştır.

Literatürde yer alan çalışmalarda, engelli çocuk sahibi olan annelerin farklı değişkenler bakımından incelendiği, sonuçlar bakımından bu çalışma ile benzerlikleri olduğu görülmektedir. Feniger-Schaal ve Joels (2018) tarafından yapılan çalışmada, bağlanma kuramı verimli bir araştırma alanı ve klinik uygulama üretmiştir. Zihinsel engelli çocukların bağlanma konusu son 15 yılda artan bir araştırma ilgisine rağmen, ampirik kanıtlar hala sınırlıdır. Kimlik gelişi içindeki anne-çocuk ilişkisini incelemek için tipik olarak gelişmekte olan çocuklara ebeveynlik ile ilgili araştırma yürütülmüştür. Amaç, anne duyarlılığı ve yapılandırmasını ve bunun çocukların bağlanma sınıflandırması ve engellilikleri ile ilişkisini incelemektir. Çalışmaya zeka geriliği tanısı konulmuş ve anneleri olan 40 okul öncesi çocuk (yaş ortalaması 47.25, dağılım 26-75 ay) katılmıştır. Ortalama gelişim yaşı 25.92 ay (SD = 10.89) olarak saptanmıştır. Çocukların % 40'ı güvenli bağlanma gösterdi ve % 32.5'i düzensiz bağlanma bildirmiştir. Bağlanma stilleri, anne duyarlılığı ve anne yapılandırması ile önemli ölçüde ilişkiliydi, ancak çocuğun bilişsel yetersizliği ile ilişkili bulunmamıştır. Sonuçlar, engellilik tanısı olan çocuklar için maternal etkileşimli davranışın önemine işaret etmektedir. Klinik etki, çocukların bağlanma kalitesini artırmak için anne duyarlılığını ve yapılandırmayı geliştirmeyi amaçlayan müdahalelerin dikkate alınabileceğini göstermektedir.

Findler ve meslektaşları (2016) yapılan çalışmada,, Wallander, Varni, Babani, Banis ve Wilcox'un (1989) engellilik-stres-baş etme modelini, annenin uyumuna (mutluluk) ilişkin risk faktörlerinin (çocuğun engelli ile ilgili spesifik stresörlerin) etkisi incelenmiştir. Uyarlamayı öngörmek için intrapersonal faktörler (ek) ve sosyal-ekolojik faktörler (sosyal destek) ele alınmıştır. Her ikisi de annenin algıladığı genel stres ve suçluluk tarafından yönlendirilen 'riske dayanıklı' faktörü olarak incelenmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan (3-7 yaş arası) bir çocuğun 191'i, mutluluk, özgül ve genel stres, bağlanma, suçluluk ve sosyal destek hakkındaki anketleri yanıtlamıştır. Çocukların engellilik tipi ve psikopatolojisi ile annelerin mutluluğu ile negatif ilişkili bulunmuştur. Genel stres, mutlulukla olumsuz ilişkili bulunmuş ve kaygılı bağlanma, destek ve mutlulukla özgül stres arasındaki bağlantıya aracılık etmektedir. Suçluluk, mutlulukla olumsuz ilişkili bulunmuş, kaygılı bağlanma ve mutluluk arasında bir arabulucu ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulguların risk faktörlerinin doğrudan ve dolaylı ilişkilerinin mutluluğa, genel stresin ve suçluluk duygusunun aracı olarak rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, bu çalışma, mutluluğa bağlılığın ve sosyal desteğin önemini vurgulamakta ve mutluluğu desteklemek veya engellemek için suçluluğun benzersiz rolüne ışık tutmaktadır.

Gregl ve meslektaşları (2014) yapılan diğer bir çalışmada, belirli dil bozuklukları tanısı almış çocukların annelerin duygusal yeterliliklerini azaltıp azaltamayacağı ve anne duygusal yeterliliğinin bireysel boyutlarının çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarıyla ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada, klinik örneklem, dil ve konuşma bozukluğu olan 97 okul öncesi çocuğunu (23 kız) oluştururken, akran örneği, gelişimsel olarak normal olan okul öncesi çocuklardan 60'ını (34 kız) oluşmaktadır. Annelerin duygusal yeterlikleri Duygusal Yetkinlik Anketi kullanılarak değerlendirilmiştir. Çocuklarda duygusal ve davranışsal zorluklar anneler, konuşma terapistleri ve öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, yaygın anksiyete bozukluğu olan çocukların annelerinde daha düşük bir duygusal yeterlilik bulunmuştur. Klinik ve akran örneklemindeki anneler duyguları ifade etme yeteneklerine göre farklılık gösterirken, duyguları tanıma ve yönetme yetenekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Annelerde zayıf duygusal düzenlemeler, dil ve konuşma bozukluğu tanısı almış çocuklarda duygusal tepki, kaygı ve depresif tezahürlerin artması ve konuşma anlamalarıyla ilişkilendirilmiştir.

Zeka geriliği olan çocukların ebeveynlerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri, farklı zamanlarda ve farklı refah ölçümleri için değişkenlik gösterebilmektedir. Bu değişkenliği tahmin etmek ve açıklamak, hem teorik hem de uygulamalı sonuçları olan nedenlerle aile araştırmalarının odak noktası olmuştur. Grein ve Glidden (2015)

tarafından yapılan çalışmada, anne ve aile özelliklerinin orijinal ölçümlerinden 20 yıl sonra maternal sonuçların varyansını tahmin edeceğini belirlemek için, mental rötardasyonu olan çocukların ebeveynlerinin 23 yıllık uzun süreli araştırmasından elde edilen verileri kullanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizlerini kullanarak, çocuklar 26 yaşına geldiğinde anne iyi oluş sonuçlarına göre 7 yaşlarında ölçülen değişkenlerin karşılaştırması yapılmıştır. Sonuç değişkenleri, maternal öz-bildirim, depresyon ve iyi oluşu içermektedir. Karşılaştırma analizleri sonucunda, % 20 ila% 34 arasında bir çeşitlilik gözlenmiştir. Kişilik özellikleri olarak nörotisizm alt boyutunun yordayıcı olduğu saptanmıştır. Bulgular doğrultusunda (1) çocukluk döneminde çocuğun, annenin ve ailesinin özelliklerinin, 20 yıl sonra anne sağlığının sonuçlarını tahmin edebildiğini doğrulamaktadır; ve (2) farklı yordayıcı-sonuç ilişkileri önemli ölçüde değişebilir ve daha iyi bir anne iyi oluşu elde etmek için çoklu önlemlerin kullanılmasının önemini vurgulamaktadır.

Kilburn ve Shapiro (2018) tarafından yapılan çalışmada, erken gelişimsel dönemde engelli çok küçük çocuklara (24 aydan kısa) ait annelerin sosyal desteğinin yapısını ve işlevi incelenmiştir. Bir eyalette 88 annenin psikolojik iyi oluşları ve sosyal ağları değerlendirilmiştir. Annelerin sosyal ağları ile düşük düzey depresif belirtiler ve algılanan eş desteği arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bu çalışma, engelli büyük çocuklu annelerin benzer çalışmalarının bazı bulgularını yansıtmaktadır. Bununla birlikte, annelerin sosyal desteğinin eşten gelen destekle birlikte psikolojik iyi oluşu sağlayan önemli değişkenler olarak saptanmıştır.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada elde edilen bulguların, otizm ve otizm dışı engellilik tanısı almış çocukların annelerinin duygusal zeka ve zihin yapısı arasındaki ilişkiye yönelik bulgular sağlaması bakımından önemli veriler sunmaktadır. Bununla birlikte, araştırmanın yöntem ve örneklem seçimi bakımından sınırlılıkları olabileceği düşünülmektedir. İlk olarak, çalışmaya katılan kişilerin sayısının ve örneklemin seçildiği yerin kısıtlı olmasının evreni temsil edebilirlik bakımından kısıtlı olabileceği düşünülmektedir. İkinci olarak, araştırmada kullanılan veri kullanım araçlarının, araştırma değişkenlerini ölçmek için içerdiği maddelerle sınırlı olduğu bilinmektedir.

Bu yüzden, katılımcı sayısı ve demografik değişkenlerdeki grupların eşit ya da birbirlerine yakın değerlerde dağılmaması sebebiyle uygulanan analiz yöntemlerinin sınırlanmıştır. Örnekleme ilişkin, anket çalışmasında verilen yanıtların katılımcıların kendilerine göre doğru yanıtlar vermiş olduğu ön görülse de yanıtlarda taraflı olabileceklerinden ötürü çalışmanın sınırlılığında söz edilebilmektedir. Belirtilen durumların telafi edilmesi ve çalışma bulguların karşılaştırılması açısından ilerleyen dönemlerde farklı örneklem grupları ve sayısı ile çalışmanın tekrarlanabileceği düşünülebilir.

5.3. Yeni Çalışmalar İçin Öneriler

Çalışmada, erişkin bireylerin anksiyete ile empatik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda, katılımcıların demografik değişkenleri bakımından anksiyete ve empatik eğilimlerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bununla birlikte, ilerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalarda farklı örneklem ve farklı değişkenlerin dâhil edilmesiyle bulguların genişletilebileceği düşünülmektedir. İlk olarak, çalışmanın örneklem sayısının daha fazla olması ve farklı sosyokültürel düzeylerde olan kişilerin dâhil edilmesiyle sonuçların temsil edilebilirliğinin arttırılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, ülke çapında, büyük şehir ve kırsal kesimde yaşayan bireylerin araştırma değişkenlerine ilişkin bulgularının karşılaştırılmasının yaşanılan yere göre anksiyete ve empatik eğilim değişkenlerini değerlendirilmesi bakımından önemli sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

İlerleyen dönemde yapılacak çalışmalarda, otizm ve otizm dışı tanı alan çocuk sahibi annelerin incelenmesinin, kişilerin psikolojik iyi oluşlarını incelemek bakımından önemli sonuçlar verebileceği düşünülmektedir. Yapılan bir çalışmada, Craig ve meslektaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada, son yıllarda yapılan çalışmalar, Nörogelişimsel Bozuklukları olan çocukların ebeveynlerinin, tipik olarak gelişmekte olan çocukların ebeveynlerinden daha fazla ebeveynlik stresine maruz kaldığını öne sürmüşlerdir. Yapmış oldukları çalışmada, bu çalışmanın amacı, Özel Öğrenme Güçlüğü, Dil Bozuklukları, Otizm Spektrum Bozukluğu, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve normal gelişim gösteren çocuklar olmak üzere, birlikte 239 çocuğun ebeveynlerinin yaşadığı ebeveynlik stresini karşılaştırılmıştır. Nörogelişimsel bozukluğu olan çocukların ebeveynleri, daha çok ebeveynlik stresini normal gelişimsel

gösteren çocukların ebeveynlerine göre daha fazla deneyimlemektedirler. Bu doğrultuda, yapılacak diğer çalışmalarda, normal gelişim gösteren çocukların aileleriyle inceleme yapılması ve bulguların karşılaştırılmasının önemli sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

6.1. Sonuçlar

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda,

- Araştırmaya katılan annelerin çocukları otizm ve otizm tanısı almış 0-15 yaş çocuklardan oluşmaktadır.
- 9 yaşından küçük çocukların oranı 9 yaşından büyük çocuklara kıyasla daha fazladır.
- Erkek çocukların oranı kız çocuklarına göre daha fazladır.
- Duygusal zeka iyimserlik alt boyutunun duyguların kullanımı ve duyguların değerlendirilmesi alt boyutlarına göre daha yüksek puan ortalamasına sahiptir.
- Duygusal zeka toplam skoru ile gözlerden zihin okuma skorları pozitif yönlü anlamlı ilişkilidir.
- Kız çocuğu olan annelerin duyguların kullanımı ile gözlerden zihin okuma puanları pozitif ilişkilidir.
- Otizm dışı engel türü bulunan çocukların annelerinin duygusal zeka toplam puanı ile gözlerden zihin okuma skorlarının pozitif yönlü ilişkilidir.
- Çocukların cinsiyeti, yaşı ve tanısı bakımından duygusal zeka ve gözlerden zihin okuma skorlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

KAYNAKÇA

Alansari, A. M. and H. A. Jahrami (2018). "Health of mothers of children with autism spectrum disorders and intellectual disability." *Bahrain Medical Bulletin* 40(3): 157-161.

Baron-Cohen, Simon (1991), "Precursors to a theory of mind: Understanding attention in others", in Whiten, Andrew, *Natural theories of mind: evolution, development, and simulation of everyday mindreading*, Oxford, UK Cambridge, Massachusetts, USA: B. Blackwell, pp. 233&ndash, 251

Bower, A. M., and Hayes, A. (1998). Mothering in families with and without a child with disability. *Int. J. Disabil. Dev. Educ.* 45: 313–322.

Calandra, C., Finocchiaro, G., Raciti, L., and Alberti, A. (1992) Grief elaboration in families with handicapped member. *Ann. Ist. Super Sanita* 28(2), 269–271.

Cassetta, B.; Goghari, V. (2014). "Theory of mind reasoning in schizophrenia patients and non-psychotic relatives". *Psychiatry Research*. 218 (1–2): 12–19.

Chaidez, V., et al. (2018). "Comparison of maternal beliefs about causes of autism spectrum disorder and association with utilization of services and treatments." *Child: Care, Health and Development* 44(6): 916-925.

Craig, F., et al. (2016). "Parenting stress among parents of children with Neurodevelopmental Disorders." *Psychiatry Research* 242: 121-129.

Da Paz, N. S., et al. (2018). "Acceptance or Despair? Maternal Adjustment to Having a Child Diagnosed with Autism." *Journal of Autism and Developmental Disorders* 48(6): 1971-1981.

Davis, R. F. and L. Kiang (2018). "Parental Stress and Religious Coping by Mothers of Children With Autism." *Psychology of Religion and Spirituality*.

Dennett, Daniel C. (1987). "Reprint of Intentional systems in cognitive ethology: The Panglossian paradigm defended (to p. 260)". *The Brain and Behavioral Sciences*. 6 (3): 343–390.

Deutsch, H. (1989) Stress, psychological defence mechanisms and the private world of the mentally retarded: applying psychotherapeutic concepts to rehabilitation. *Psychiatr. Aspects Ment. Retard. Rev.* 8, 25–30.

Dolev, S., et al. (2014). "Early attachment and maternal insightfulness predict educational placement of children with autism." *Research in Autism Spectrum Disorders* 8(8): 958-967.

Du Preez, H. and C. Lubbe-De Beer (2013). "A mother's experience of autism seen from an emotional intelligence perspective." *Acta Academica* 45(3): 126-160.

Falik, L. H. (1995). Family patterns of reaction to a child with a learning disability: A mediational perspective. *J. Learn. Disabil.* 28: 335–341.

Feniger-Schaal, R. and T. Joels (2018). "Attachment quality of children with ID and its link to maternal sensitivity and structuring." *Research in Developmental Disabilities* 76: 56-64.

Findler, L., et al. (2016). "Subjective happiness among mothers of children with disabilities: The role of stress, attachment, guilt and social support." *Research in Developmental Disabilities* 55: 44-54.

Fisman, S., Wolf, L., Ellison, D., and Freeman, T. (2000) A longitudinal study of siblings of children with chronic disabilities. *Can. J. Psychiatry* 45(4), 369–375. 30.

Fombonne, E. (2003). Epidemiological surveys of autism and other pervasive developmental disorders: an update. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 33(4), 365-382

Gallagher, Helen L.; Frith, Christopher D. (2003). "Functional imaging of 'theory of mind'". *Trends in Cognitive Sciences*. 7 (2): 77–83.

Gallagher, Helen L.; Frith, Christopher D. (2003). "Functional imaging of 'theory of mind'". *Trends in Cognitive Sciences*. 7 (2): 77–83. doi:10.1016/S1364-6613(02)00025-6. PMID 12584026.

Gillberg, C., & Coleman, M. (2000). *The Biology of the autistic syndromes* (3rd ed.). London: Mac Keith Press

Gregl, A., et al. (2014). "Emotional competence of mothers and psychopathology in preschool children with Specific Language Impairment (SLI)." *Psychiatria Danubina* 26(3): 261-270.

Grein, K. A. and L. M. Glidden (2015). "Predicting well-being longitudinally for mothers rearing offspring with intellectual and developmental disabilities." *Journal of Intellectual Disability Research* 59(7): 622-637.

Halstead, E. J., et al. (2018). "Social support, coping, and positive perceptions as potential protective factors for the well-being of mothers of children with intellectual and developmental disabilities." *International Journal of Developmental Disabilities* 64(4-5): 297-305.

Halstead, E., et al. (2018). "Associations Between Resilience and the Well-Being of Mothers of Children with Autism Spectrum Disorder and Other Developmental Disabilities." *Journal of Autism and Developmental Disorders* 48(4): 1108-1121.

Hickey, E. J., et al. (2018). "Positive and negative social exchanges experienced by fathers and mothers of children with autism." *Autism* 22(4): 469-478.

Hobson, R.P. (1995). *Autism and the development of mind*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum

Hollowood, K., et al. (2018). "Maternal metabolic profile predicts high or low risk of an autism pregnancy outcome." *Research in Autism Spectrum Disorders* 56: 72-82.

Kilburn, J. E. and C. J. Shapiro (2018). "The Structure and Function of Social Networks of Mothers of Young Children With Disabilities." *Topics in Early Childhood Special Education*.

Korkmaz B (May 2011). "Theory of mind and neurodevelopmental disorders of childhood". *Pediatr. Res.* 69 (5 Pt 2): 101R–8R.

Kubler-Ross, E. (1969) *On Death and Dying*. Macmillan, New York. 7.

Kuru, N. and B. Piyal (2018). "Perceived social support and quality of life of parents of children with Autism." *Nigerian Journal of Clinical Practice* 21(9): 1182-1189.

Leslie, A.; Thaiss, L. (1992). "Domain specificity in conceptual development". *Cognition.* 43 (3): 225–51

Leslie, Alan M. (1991), "Theory of mind impairment in autism", in Whiten, Andrew, *Natural theories of mind: Evolution, development, and simulation of everyday mindreading*, Cambridge, Massachusetts: Basil Blackwell,

Marvin, R. S., and Pianta, R. C. (1996). Mothers' reactions to their child's diagnosis: Relations with security and attachment. *J. Clin. Child Psychol.* 25: 436–445.

Mihaila, I. and S. L. Hartley (2018). "Parental sleep quality and behavior problems of children with autism." *Autism* 22(3): 236-244.

Mitchell, P. (2011). *Acquiring a Theory of Mind*. In Alan Slater, & Gavin Bremner (eds.) *An Introduction to Developmental Psychology: Second Edition*, BPS Blackwell. page 371

Olshansky, S. (1962). Chronic sorrow: a response to having a mentally defective child. *Social Casework* 43, 190–195.

Pepperell, T. A., et al. (2018). "Social support and coping strategies of parents raising a child with autism spectrum disorder." *Early Child Development and Care* 188(10): 1392-1404.

Peters-Scheffer, N., et al. (2012). "Maternal stress predicted by characteristics of children with autism spectrum disorder and intellectual disability." *Research in Autism Spectrum Disorders* 6(2): 696-706.

Pit-Ten Cate, I.M. and Loots, G.M. (2000) *Experiences of siblings of children with physical disabilities: an empirical investigation*. *Disabil. Rehabil.* 22(9), 399–408.

- Premack, David; Woodruff, Guy (December 1978). "Does the chimpanzee have a theory of mind?". *Behavioral and Brain Sciences*, special issue: Cognition and Consciousness in Nonhuman Species. Cambridge Journals. 1 (4): 515
- Pruitt, M. M., et al. (2018). "Relationship between the broad autism phenotype, social relationships and mental health for mothers of children with autism spectrum disorder." *Autism* 22(2): 171-180.
- Quine, L., and Paul, J. (1985). Examining the causes of stress in families with severely mentally handicapped children. *Br. J. Soc. Work* 15: 501–517
- Rauf, N. K., et al. (2018). "Association of autism child characteristics with maternal and paternal stress." *Rawal Medical Journal* 43(2): 263-266.
- Rimmerman, I., and Duvdevani, A. (1996). Parents of children and adolescents with severe mental retardation: Stress, family resources, normalization, and their application for outof-home placement. *Res. Dev. Disabil.* 17: 486–494.
- Sharabi, A. and D. Marom-Golan (2018). "Social Support, Education Levels, and Parents' Involvement: A Comparison Between Mothers and Fathers of Young Children With Autism Spectrum Disorder." *Topics in Early Childhood Special Education* 38(1): 54-64.
- Sotgiu, I., et al. (2011). "Parental attitudes, attachment styles, social networks, and psychological processes in autism spectrum disorders: A cross-cultural perspective." *Journal of Genetic Psychology* 172(4): 353-375.
- Sprong, M.; Schothorst, P.; Vos, E.; Hox, J.; Van Engeland, H. (2007). "Theory of mind in schizophrenia". *British Journal of Psychiatry.* 191 (1): 5–13.
- Tine, Michele; Lucariello, Joan (2012). "Unique Theory of Mind Differentiation in Children with Autism and Asperger Syndrome". *Autism Research and Treatment.* 2012: 1–11.
- Valentine, D. P., McDermott, S., and Anderson, D. (1998). Mothers of adults with mental retardation: Is race a factor in perceptions of burdens and gratification? *Fam. Soc.* 79: 577–584.

von Harscher, H., et al. (2018). "The impact of empathy on burnout in medical students: New findings." *Psychology, Health and Medicine* 23(3): 295-303.

Waggoner, K., and Wilgosh, L. (1990). Concerns of families of children with learning disabilities. *J. Learn. Disabil.* 23: 97-113.

Wai, M., & Tiliopoulos, N. (2012). The affective and cognitive empathic nature of the dark triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 52, 794-799

Wang, Y., et al. (2018). "Social impairment of children with autism spectrum disorder affects parental quality of life in different ways." *Psychiatry Research* 266: 168-174.

Wayment, H. A. ve K. A. Brookshire (2018). "Mothers' Reactions to Their Child's OSB Diagnosis: Predictors That Discriminate Grief from Distress." *Journal of Autism and Developmental Disorders* 48(4): 1147-1158.

Werth, L. H., and Oseroff, A. B. (1987). Continual counseling intervention: Lifetime support for the family with a handicapped member. *Am. J. Fam. Ther.* 15: 333-342.

Withers, P. and Bennett, L. (2003) Myths and marital discord in a family with a child with profound physical and intellectual disabilities. *Br. J. Learning Disabil.* 31(2), 91-95.

Yamada, A., et al. (2007). "Emotional distress and its correlates among parents of children with pervasive developmental disorders." *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 61(6): 651-657.

EKLER

EK-1. Demografik Bilgi Formu

Çocuğun Doğum Tarihi:

Çocuğun Cinsiyeti:

Çocuğun Tanısı:

EK-2. Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zeka Ölçeği

Maddeleri anlamanız ve size hitap eden kutucuğu doğru işaretlemeniz anket sonucunun güvenilirliği ve geçerliliği açısından önem arz etmektedir. Aşağıdaki ifadeler kutuların içerisindeki sayılara eşdeğerdir. Yazılı metnin yanındaki 1' den 5'e kadar numaralandırılmış cevap kutucuklarından birini seçerek (X) işareti koyunuz.

- 1-Kesinlikle katılmıyorum
- 2-Katılmıyorum
- 3-Fikrim yok
- 4-Katılıyorum
- 5-Kesinlikle katılıyorum

Soruların tek bir doğrusu veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza ilk gelen cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Kişisel sorunlarımı başkaları ile ne zaman paylaşacağımı bilirim.					
2.Bir sorunla karşılaştığım zaman benzer durumları hatırlar ve üstesinden gelebilirim.					
3.Genellikle yeni bir şey denerken başarısız olacağımı düşünürüm.					
4.Bir sorunu çözmeye çalışırken ruh halimden etkilenmem.					
5.Diğer insanlar bana kolaylıkla güvenirlere.					
6.Diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını almakta zorlanırım.					
7.Yaşamımdaki bazı önemli olaylar neyin					

önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeme yol açtı.					
8.Bazen konuştuğum kimsenin ciddi mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını anlayamam.					
9.Ruh halim değiştiğinde yeni olasılıkları görürüm.					
10.Duygularımın yaşam kalitem üzerinde etkisi yoktur.					
11.Hissettiğim duyguların farkında olurum.					
12.Genellikle iyi şeyler olmasını beklemem.					
13.Bir sorunu çözmeye çalışırken mümkün olduğunca duygusallıktan kaçınıyorum					
14.Duygularımı gizli tutmayı tercih ederim.					
15.Güzel duygular hissettiğimde bunu nasıl sonlandıracağımı bilirim.					
16.Başkalarının hoşlanabileceği etkinlikler düzenleyebilirim.					
17.Sosyal yaşamda neler olup bittiğini sıklıkla yanlış anlarım.					
18.Beni mutlu edecek uğraşlar bulmaya çalışırım.					
19.Başkalarına gönderdiğim beden dili, yüz ifadesi gibi					

sözsüz mesajların farkındayım.					
20.Başkaları üzerinde bıraktığım etkiyle pek ilgilenmem.					
21.Ruh halim iyiyken sorunların üstesinden gelmek benim için daha kolaydır.					
22.İnsanların yüz ifadelerini bazen doğru anlayamam.					
23.Yeni fikirler üretmem gerektiğinde duygularım işimi kolaylaştırmaz.					
24.Genellikle duygularımın niçin değiştiğini bilmem.					
25.Ruh halimin iyi olması yeni fikirler üretmeme yardımcı olmaz					
26.Genellikle duygularımı kontrol etmekte zorlanırım.					
27.Hissettiğim duyguların farkındayım.					
28.İnsanlar bana, benimle konuşmanın zor olduğunu söylerler.					
29.Üstlendiğim görevlerden iyi sonuçlar alacağımı hayal ederek kendimi güdülerim.					
30.İyi bir şeyler yaptıklarında insanlara iltifat ederim.					
31.Diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına varırım.					
32.Bir kişi hayatındaki önemli					

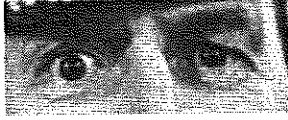
olaydan bahsettiğinde ben de aynısını yaşamış gibi olurum.					
33.Duygularımda ne zaman değişiklik olsa aklıma yeni fikir gelir.					
34.Sorunları çözmeye biçimim üzerinde duygularımın etkisi yoktur.					
35.Bir zorlukla karşılaştığım zaman umutsuzluğa kapılırım.					
36.Diğer insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilirim.					
37.İnsanlar üzgünken onlara yardım ederek daha iyi hissetmelerini sağlarım.					
38.İyimser olmak sorunlar ile baş etmeye devam edebilmem için bana yardımcı oluyor.					
39.Kişinin ses tonundan kendini nasıl hissettiğini anlamakta zorlanırım.					
40.İnsanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini anlamak benim için zordur.					
41.Yakın arkadaşlıklar kurmakta zorlanırım					

EK-3. Gözlerden Zihin Okuma (Yetişkin)

test

keşif

paralel

şifalı

nasıf bak

1

népés

izsel-eden

nehetsé

számsz

2

körkös

szűkös

szűk

körös

3

gökçe

teşah

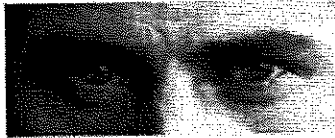
gökçe

teşah

4

gökçe

teşah

gökçe

teşah

5

rahatsız

igrekçiyici

endişeli

arkadaş canlısı

6

donukalmış

hayal kurarı

sabırsız

dişleri üstünde

7

özür dileyen

anladığı canlılar

kitlesel

rahatsızlık

tedirgin

gevinçli

uzangaç

heyecanlı

8

kızgın

düşmanca

dehşete düşmüş

zihni meşgul

10

zenginlik

istatci

sıkılmış

donakalmış

11

korkmuş

keyif

pasif

işlet

12

aldınmaz

mahcup

şüpheli

sevmez

kararlı

bekleyen

tehditkar

utangaç

rahatsız

hayal kırıklığına uğramış

teşvîh

şüphesiz

mütekkir

felâh

cesaret veriş

keyifli

rahatsız

düşünceli

öçsüz ve ten

canlı yaprak

şüphelenir

şekilli

neşeli

derinleşir

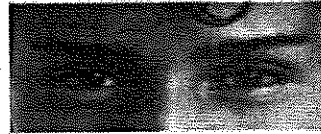
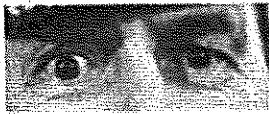
test

neçeli

tasit eden

kekanc

panklemig

izali

rehat dik

rafahca

birikmeç

2

kerkmeç

ozunluis

kozsi

kozpi

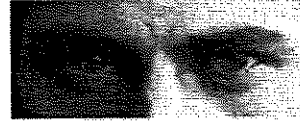
şakacı

teleşli

şakacı

hişli

arzuolu

sonsuzmuş

keyifli

değişmiş

rahatsız

ignoleyici

endişeli

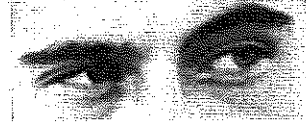
arkadaş canlısı

donakalmış

hayal kurmuş

özür dileyen

arkadaş canlısı

sabırsız

diken bakırda

tedirgin

seksiz

kötümser

rahatsızmış

kızgın

düşmanca

utangaç

heycanlı

cehete düşmüş

zihni meşgul

10

temskilli

istatci

sekinis

donekalmis

11

kocmas

keydi

capmas

igasi

12

skumaz

mahcup

suphaci

seykiz

13

karali

belleyen

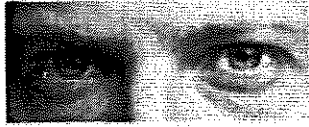

lenciker

ulangay

rahatlık

hayaletliğine uğramış

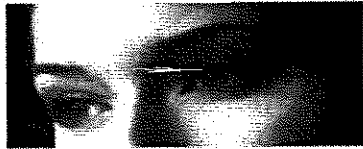

sevgisiz

suslayıcı

mizetlekkir

teşahh

cesaret veren

keyifli

rahatsız

dağınık

cesaret veren

çok yakın

güçlenmiş

geçmiş

teşekkür

deneklerim

ÖZGEÇMİŞ

Ece Hazal Bektaşoğlu

İletişim:

E-posta Adresi: ecehazalb@gmail.com

Ece.bektasoglu@ibb.gov.tr

Telefon iş: 02124499699

Telefon cep: 05374182223

Adres: İBB Bayrampaşa İsem

Öğrenim Bilgisi:

2014-halen : Üsküdar Üniversitesi –Klinik Psikoloji Yüksek Lisansı

2009-2014: İstanbul Aydın Üniversitesi-Psikoloji

Eğitim Bilgisi:

WISC-R Çocuklar İçin Zeka Testi - TPD

MMPI Çok Yönlü Kişilik Tarama Testi – Psikoloji Akademisi

Objektif Testler – Psikoloji Akademisi

DENVER 2 – Kim Psikoloji

GEÇDA (Gazi Erken Çocuklar İçin Tarama Testi) – Kim Psikoloji

TEDİL (Türkçe Erken Dil Testi) – Prof. Dr. Seyhun Topbaş

ŞEMA TERAPİ EĞİTİMİ- H.Alp Karaosmanoğlu

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI**

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/529

25/04/2018

**Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL
(Ece Hazal BEKTAŞOĞLU)**

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/04/2018 tarihinde yapılan 04 No.lu toplantısında “**15 Yaşa Kadar Otizmli ve Otizm Dışı Engelli Çocuğu Olan Annelerin Duygusal Zeka ve Zihin Yapılarının Karşılaştırılması**” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı